

המבקשים:

1. **עבדול עזיז דיופ** (דרכון סנגל מס' A01224450)
שכתובתו רח' נחלת בנימין 75, תל אביב (אצל קו לעובד)
2. **עמותת קו לעובד** (ע"ר 5-017554-58)
שכתובתה רח' נחלת בנימין 75, תל אביב

ע"י עוה"ד יונתן ברמן ו/או אורי אדלשטיין
אדלשטיין ברמן ושות', עורכי דין
מרח' הרכבת 58, מגדל אלקטרה סיטי, קומה 14
תל אביב 6777016
טל': 03-5602225 ; פקס : 03-5601755

נ ג ד

המשיבות:

1. **אגרוסטאדיס המרכז הבינלאומי למשתלמים חקלאיים בישראל**
בע"מ, ח.פ. 0-370408-51
שכתובתה ד.נ. חפר (אצל גרנות), מיקוד 3881100
2. **מיגר – מערכות מידע גרנות אגודה שיתופית חקלאית בע"מ, אגודה**
שיתופית מס' 0-002688-57
שכתובתה ד.נ. חפר (אצל גרנות) מיקוד 3881100
3. **גרנות ארגון שיתופי אזורי אגודה שיתופית חקלאית מרכזית בע"מ**
אגודה שיתופית מס' 0-000444-57
שכתובתה ד.נ. חפר, מיקוד 3881100

בקשה לאישור תובענה ייצוגית

מוגשת בזאת בקשה לאישור תובענה ייצוגית, על פיה ובמסגרתה יתבקש בית המשפט הנכבד כדלקמן:

- א) לאשר את התביעה בתיק זה כתובענה ייצוגית בהתאם להוראות חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 (להלן: **חוק תובענות ייצוגיות**).
העתק כתב התביעה מצורף ומסומן א'.
- ב) לקבוע כי הקבוצה בשמה תנוהל התובענה הייצוגית היא "אזרחים זרים שהשתתפו בתכנית להשתלמות בחקלאות המופעלת באמצעות חברת אגרוסטאדיס המרכז הבינלאומי למשתלמים חקלאיים בישראל בע"מ (משיבה 1), החל משנת 2008 ואילך".
- ג) להורות כי המבקשים יהיו התובעים המייצגים וכי בא כוחם, הח"מ, יהיה בא כוח הקבוצה המיוצגת בתובענה.

ולהלן נימוקי הבקשה:

א. פתח דבר

1. עניינה של בקשה זו בהונאה של אלפי סטודנטים זרים (ובתוך כך גם של רשויות המדינה).
2. העובדות העומדות בבסיס בקשה זו הן בקיצור רב כדלקמן –

חברה מסחרית (משיבה 1), הנשלטת על ידי התשלוּבּת החקלאית-תעשייתית הגדולה בישראל (משיבות 2-3) ומופעלת לצרכיה, משווקת לסטודנטים הלומדים חקלאות במסגרות אקדמיות בחו"ל, "תכנית לימודית" בת 11 חודשים בישראל, המוצגת כתכנית "אקדמית" המשלבת "לימודים עיוניים" עם "לימודים מעשיים" בתחום החקלאות;

בעבור השתתפותם ב"תכנית הלימודית" נגבה מהסטודנטים "שכר לימוד" בסך 11,440 ₪, ובנוסף סכום עלות כרטיסי הטיסה אל ישראל וממנה;

אלפי סטודנטים זרים מגיעים לישראל במסגרת תכנית זו, ותוך זמן לא רב מבינים כי אין מדובר בתכנית לימודית כי אם במערך הונאה שהוקם על מנת לספק עובדי חקלאות מן המניין, מעבר למכסות העובדים הזרים המותרות, למשקים חקלאיים בישראל;

החברה המסחרית – המציגה עצמה כמוסד לימודי, בעוד שאין היא אלא חברת כוח אדם זר – גורפת עשרות רבות של מיליוני שקלים מגביית "שכר לימוד" מהסטודנטים, ומתשלומים נוספים הנגבים מהחקלאים, שאינם אלא דמי תיווך (שגבייתם גם אסורה לפי חוק);

החקלאים, שעבורם יצרה ומנהלת התשלוּבּת החקלאית-תעשייתית את המערך התרמיני האמור, מרוויחים עובדי כפיים זולים מעבר למכסה המותרת להעסקת עובדים זרים;

והסטודנטים הזרים, רק הם אינם מרוויחים דבר. הסטודנטים נופלים קורבן להונאה זו, וחוזרים בתום "שנת הלימודים" למדינות מוצאם לאחר פרק זמן מבוזבז בן כשנה, שבמהלכו שימשו כעובדי כפיים המועסקים במלאכות קשות פיסית, מונוטוניות ובלתי מלמדות בעליל, תוך שהם גם זוכים ליחס משפיל, לאיומים ולסנקציות, אך לא ללימודים המעשיים אותם המשיבות התחייבו לספק להם ושעבורם שילמו במיטב כספם.
3. ברקע הדברים עומדת מדיניות הממשלה בשנים האחרונות לצמצם את מספר העובדים הזרים המועסקים בענף החקלאות ולהגביל את גובה דמי התיווך הנגבים מהם. על מנת לעקוף את המגבלות על מספר מהגרי העבודה המוזמנים לעבוד בישראל מפעילה **גרנות**, התשלוּבּת החקלאית הגדולה בישראל המאגדת עשרות קיבוצים ומושבים, באמצעות **מיגר**, אגודת האחזקות שבבעלותה, חברה בשם **אגרוסטאדיס**.
4. **אגרוסטאדיס** משמשת בפועל כחברת כוח אדם הפועלת שלא כדין להבאת עובדי חקלאות זרים, על ידי הונאת סטודנטים זרים, כאילו בפניהם תכנית לימודית אקדמית מעשית המשתלבת בלימודיהם האקדמיים בחו"ל.
5. **אגרוסטאדיס** משווקת עצמה למוסדות אקדמיים במדינות שונות בעולם כגוף חינוכי המקיים בישראל תכנית אקדמית ללימודי חקלאות. דרך אותם מוסדות אקדמיים מגיעה **אגרוסטאדיס** לאלפי סטודנטים, ומשווקת את "התכנית האקדמית" שלה בישראל. היא מציגה בפני סטודנטים לחקלאות באוניברסיטאות

שונות ברחבי העולם מצג של תכנית בת 11 חודשים בישראל המשלבת לימודים עיוניים עם לימודים מעשיים.

6. באמצעות מצגות, סרטונים והרצאות **אגרוסטאדיס** מציגה בפני סטודנטים במדינות אחרות תכנית, שבה מתקיימים לימודים מעשיים במשקים חקלאיים בישראל. בתכנית מעשית זו, כך מוצג לסטודנטים עובר להגעתם לישראל, יוצמד לכל סטודנט שיבוא ארצה חקלאי שידריך אותו. עוד לפי המצג, הלימודים המעשיים יכללו התנסות בשלל סוגי עבודה וענפי משק שונים שמטרתה לימוד שיטות החקלאות החדישות והמשוכללות בישראל, לרבות התנסות בשיטות השקייה מיוחדות, במיכשור חקלאי מתקדם ועוד. כן מוצג לסטודנטים כי יזכו ללמוד מהחקלאים שבמשקיהם יתלמדו, על תהליכי התכנון המשמעותיים שנדרשים לשם הייצור החקלאי, ועל תהליכי קבלת ההחלטות הנדרשות במסגרת הייצור החקלאי.

7. לצד זאת מבטיחה **אגרוסטאדיס** לסטודנטים להם היא משווקת את התכנית, תכנית לימודים עיונית, בה ייחשפו לידע הישראלי הייחודי מפיהם של מומחים. היא יוצרת מצג של לימודים ברמה מתקדמת, התנסות בעבודה במעבדות משוכללות ותוך זיקה מתמדת בין הלימודים העיוניים ללימוד המעשי.

8. התכנית מוצעת, לרוב, לסטודנטים במדינות זרות המצויים בשנת לימודיהם השנייה או השלישית והמתמקדים בלימודי חקלאות. **כדי ליטול חלק בתכנית זו משלם כל סטודנט סכום בסך של 11,440 ₪. בנוסף, נושא כל סטודנט בעלות כרטיס הטיסה לישראל ובחזרה ממנה (כ- 3,200 ₪ נוספים).** לצורך ההשתתפות בתכנית על כל סטודנט לקבל ממשד הפנים אשרה ורישיון ישיבה מסוג א/2 (סטודנט). רישיון זה אינו מתיר לאוחז בו לעבוד, והדבר אף מצוין במפורש על גביו.

9. זמן לא רב לאחר הגיעם לישראל מגלים הסטודנטים, כי למעשה הובאו כדי לשמש כוח עבודה זול. "הלימודים המעשיים", המתקיימים חמישה ימים מדי שבוע, אינם אלא עבודת כפיים חקלאית מונוטונית, ללא כל הדרכה או למידה, ללא חשיפה לטכנולוגיה חקלאית, ללא חשיפה לשיטות חקלאיות כלשהן, ללא זיקה לתכנית לימודים עיוניים. הסטודנטים אינם זוכים ליחס של מי שהגיעו כדי ללמוד, אלא ליחס של מי שתפקידו לספק לחקלאים את הצורך בכוח עבודה זול – הם מובלים מחקלאי לחקלאי ללא שום זיקה ללימוד מעשי, כל שכן לימוד "אקדמי", ונדרשים לעמוד במכסות קטיף, ואף מוטלות עליהם סנקציות כספיות כאשר הם אינם עומדים במכסות אלה.

10. **"ככה זה בישראל!"** – השיבה ז'ולי, נציגת אגרוסטאדיס שמפקחת על הסטודנטים דוברי הצרפתית, כאשר כמה מבין משתתפי התכנית תהו מדוע סטודנטים צריכים לעמוד בקטיף של ארגזים על ארגזים של פירות, לפי מכסות, כדי לקבל את מלוא המלגה שהובטחה להם. זו אותה **ז'ולי בלחסאן**, שבסגל, יחד עם מנהל אגרוסטאדיס, **ירון תמיר**, הבטיחה לסטודנטים, והמבקש בתוכם, תכנית אקדמית מופלאה, ובישראל היא מתפקדת כמעין נוגשת עבדים, הדואגת למשמע ולמשטר את הסטודנטים פן יעזו לתהות על מה שקורה בפועל או לשבש חלילה את מכונת ייצור הכסף שמפעילות המשיבות על גב הסטודנטים. הדברים, המפורטים בתצהירים המצורפים לבקשה זו, עוד יוצגו בהמשך דברינו.

11. על כל פנים, מי שמתלונן בפני גורמים חיצוניים, זוכה לטיפול השמור למהגרי עבודה "עושי צרות" – **אגרוסטאדיס** פועלת לשלילת רישיון הישיבה הזמני שניתן לו בישראל ולסילוקו מן המדינה בהקדם האפשרי.

12. "הלימודים העיוניים", "האקדמיים" כביכול, המתקיימים אחת לשבוע למשך 4 עד 6 שעות, אינם מוסיפים דבר על מה שנלמד על ידי הסטודנטים באוניברסיטאות בחו"ל ואף נופלים ברמתם מלימודים אלה. אין שימוש בציוד טכנולוגי ואין שימוש במעבדות. אף על פי שאגרוסטאדיס מציגה את הלימודים כאקדמיים (למרות שהשימוש בביטוי ללא אישור המועצה להשכלה גבוהה הוא עבירה פלילית, כפי שנראה בהמשך), ה"מרצים" אינם אנשי אקדמיה אלא חקלאים שלא ברור למי מהם, אם בכלל, השכלה אקדמית.
13. משנת 2008 ואילך "ייבאה" אגרוסטאדיס לישראל באופן זה 4,536 אנשים ממדינות שונות באפריקה ובדרום מזרח אסיה. השנה (2015) נמצאים בישראל 1,412 סטודנטים בתכנית של אגרוסטאדיס. מדי שנה גדל מספר הסטודנטים הנופלים קורבן לתרמית זו, והולכים ומאמירים סכומי הכסף שמגלגלות המשיבות באמצעות מעשה הרמייה שרקמו.
14. אומדן פשוט מלמד כי בעבור "התכנית הלימודית" של אגרוסטאדיס – שאינה אלא תרמית – שולם על ידי הסטודנטים משנת 2008 ואילך "שכר לימוד" מצרפי בסך כ- 51,891,840 ₪. בנוסף, הסטודנטים נשאו בעלות מצרפית נוספת עבור רכישת כרטיסי טיסה, בסך כ- 14,515,200 ₪.
15. אגרוסטאדיס, נקדים ונספר, לא רק משלשלת לכיסה את "שכר הלימוד", אלא גם מחייבת את החקלאים שאצלם מוצבים הסטודנטים בסכומי כסף נוספים, סכומים שאינם אלא דמי תיווך. מדובר, עבור כל סטודנט, בסכום חד פעמי בסך 2,560 ₪, ועוד 470 ₪ בכל חודש. הסכום המצרפי של דמי התיווך דה-פקטו שנגבו מהחקלאים תוך הפרת חוק והתעשרות שלא כדין על חשבון הסטודנטים, הוא כ- 35,063,280 ₪.
16. התביעה, ובקשה זו לאישורה כתובענה ייצוגית, נועדו לפצות את אלפי הסטודנטים בגין הסכומים הנכבדים, בוודאי במושגים של מדינות המוצא שלהם, ששילמו עבור "תכנית לימודית" שהם לא קיבלו, לרבות עלות כרטיסי הטיסה, וכן כדי לחייב את המשיבות להשיב את הכספים בהם התעשרו שלא כדין, על חשבון הסטודנטים, מגביית דמי תיווך מהחקלאים.
17. ונפרט דברינו כסדרם.

ב. העובדות הדרושות לעניין

1.1. הצדדים להליך

18. משיבה 3, גרנות ארגון שיתופי אזורי אגודה שיתופית חקלאית מרכזית בע"מ (להלן: גרנות), היא אגודה שיתופית, המאגדת עשרות קיבוצים ומושבים ומנהלת תשלובת חקלאית-תעשייתית מהגדולות בישראל. העתק תדפיס פרטים של גרנות מאתר רשם האגודות השיתופיות מצורף ומסומן ב'.
19. משיבה 2, מיגר – מערכות מידע גרנות אגודה שיתופית חקלאית בע"מ (להלן: מיגר), היא אגודת החזקות, המהווה זרוע החזקות של גרנות, באמצעותה מחזיקה גרנות שורה של חברות (לרבות חברות שהתמחותן בתחום כוח האדם, כפי שעוד יסופר), וביניהן משיבה 1 (אגרוסטאדיס). העתק תדפיס פרטים של מיגר מאתר רשם האגודות השיתופיות מצורף ומסומן ג'.

20. משיבה 1, אגרוסטאדיס המרכז הבינלאומי למשתלמים חקלאיים בישראל בע"מ (להלן: אגרוסטאדיס), היא חברה פרטית רשומה בישראל.

העתק נסח רשם חברות של אגרוסטאדיס מצורף ומסומן ד'.

21. באמצעות אגרוסטאדיס מופעלת תכנית השתלמות בחקלאות שבמסגרתה הובאו לישראל החל משנת 2008, 4,536 סטודנטים.

22. על מספרי הסטודנטים שהשתתפו בתכנית של אגרוסטאדיס ניתן ללמוד ממכתב תשובה מיום 15.5.2014 של שר הפנים (דאז), מר גדעון סער, בתשובה לשאילתה שהפנה אליו ח"כ דב חנין. וכן, ממצגת מיום 10.9.2014 שהוכנה על ידי משרד הפנים לקראת דיון בנושא המשתלמים בחקלאות בוועדת עובדים זרים בכנסת.

העתק מכתבו של שר הפנים מיום 15.5.2014 מצורף ומסומן ה'.

העתק המצגת של משרד הפנים מיום 10.9.2014 מצורף ומסומן ו'.

23. נציין במאמר מוסגר, כי ברור בין היתר מהמסמכים הנ"ל שישנם גורמים מלבד אגרוסטאדיס המפעילים תוכניות נוספות של משתלמים זרים בחקלאות בישראל, ולכן יש להבהיר שתביעה זו והנטען במסגרתה מכוונים רק כלפי המשיבות ולעניין התכנית המופעלת באמצעות אגרוסטאדיס (מבלי לגרוע מכל טענה או זכות, ככל שישנן, כלפי כל גורם אחר).

24. מניות אגרוסטאדיס מוחזקות מחציתן על ידי חברה פרטית (שמניותיה מוחזקות כולן על ידי ירון תמיר, שהוא מנהלה של אגרוסטאדיס), ומחציתן על ידי מיגר, אגודה המשמשת כזרוע ההחזקות של גרנות.

25. אגרוסטאדיס נשלטת על ידי גרנות.

26. שליטת גרנות בכל תאגידי הקבוצה, במטרה לייצר יתרונות סינרגטיים עבור הקיבוצים והמושבים המאוגדים באמצעות גרנות, מוצגת באתר האינטרנט של גרנות, כך:

"גרנות בע"מ הינה אגודת האם של מפעלי ותאגידי קבוצת גרנות. לגרנות בע"מ מניית זהב - **מניית הכרעה בכל אחד ממפעלי ותאגידי הקבוצה**. החלטות גרנות מתקבלות באסיפת המשקים, בה שותפים כל 41 הקיבוצים והמושבים השיתופיים החברים בארגון.

העקרונות המנחים את גרנות בפעילותה הינם: השאת היתרונות הכלכליים והארגונים לחבריה, ע"י פעילות משותפת: בעבוד, אריזה ושיווק של תוצרת חקלאית, בקנייה משותפת של תשומות, בהקמת מפעלים ותאגידי משותפים - **כל זאת על מנת ליצור יתרונות לגודל, לקבל תפוקות ברמה גבוהה של איכות ויעילות, לטובת החברים ולפיתוח החקלאות וההתיישבות השיתופית באזור**."

העתק העמוד הנ"ל מאתר האינטרנט של גרנות מצורף ומסומן ז'.

27. שלושה מבין ארבעת הדירקטורים של **אגרוסטאדיס** הם בעלי התפקידים הבכירים ביותר ב**גרנות**, ה"ה עמית בן יצחק (יו"ר גרנות), רוברטו קופרמן (מנכ"ל גרנות), ודינה עמיר (נושאת משרה במחלקה הכלכלית של גרנות). הדירקטור הרביעי, הוא **ירון תמיר**, מנהל **אגרוסטאדיס**.

28. באתר האינטרנט של **גרנות** מוצגת **אגרוסטאדיס** בשם "**אגרוסטאדיס-גרנות**".

העתק העמוד הנ"ל מאתר האינטרנט של **גרנות** מצורף ומסומן ח'.

29. על גבי החוזים הנחתמים עם ה"משתלמים", שעוד נציגם בהמשך דברינו, מופיע לצד שמה של **אגרוסטאדיס**, זה של **קבוצת גרנות**. בסרטוני השיווק של **אגרוסטאדיס**, שעוד ידובר בהם, היא מוצגת כחברה בת של **גרנות** (a subsidiary of the Granot Coop).

30. גם כתובתן של משיבות 1 ו-2, **אגרוסטאדיס** ו- **מיגר** בהתאמה, היא אצל **גרנות**. משרדי **אגרוסטאדיס** מצויים במתחם של **גרנות**. באתר האינטרנט של **גרנות** נכתב כי

"בקמפוס של **גרנות** פועלים גם התאגידים הבאים: אמבר, אבוקדו, גרנות פרייבט, קרור, מירם תשתיות, **אגרוסטאדיס** ויוזמות-חממה טכנולוגית."

העתק העמוד הרלוונטי מאתר האינטרנט של **גרנות** מצורף ומסומן ט'.

31. **מבקש 1**, **מר עבדול עזיז דיופ** (להלן: **המבקש**), הוא אזרח הרפובליקה של סנגל, סטודנט לחקלאות במדינת מוצאו, שהגיע לישראל בחודש אוקטובר 2014 על מנת להשתתף ב"תכנית הלימודית" של **אגרוסטאדיס**.

32. **מבקשת 2**, **עמותת קו לעובד** (להלן: **קו לעובד**) היא עמותה ללא כוונת רווח, שמטרתה להגן על זכויות העובדים המקופחים ביותר במשק הישראלי. העמותה מסייעת לעובדים שזכויותיהם הופרו, באמצעות סיוע פרטני ופעילות ציבורית כוללת. **קו לעובד** פועלת מזה שנים רבות, וצברה ניסיון רב בהגנה על זכויותיהם של זרים הנמצאים בישראל ועובדים בה, לרבות בחקלאות. הסטודנטים הזרים המשתתפים בתכנית המנוהלת על ידי **אגרוסטאדיס**, שבה עוסקת הבקשה, זוכים בפועל ליחס של עובדים זרים בחקלאות, ולמטה מכך, ומכאן מעורבותה של **קו לעובד** בטיפול בעניינם.

2.ב. הרקע לתכנית – צמצום מספר עובדי החקלאות הזרים והטלת מגבלות על גביית דמי תיווך

33. הקרקע שעליה צמחה ההונאה נושא בקשה זו – הבאת סטודנטים לישראל על ידי **אגרוסטאדיס** באמצעות תרמית ויצירת מצג של תכנית אקדמית ושימוש בהם בפועל כעובדים חקלאיים – היא הצורך ההולך וגדל של משקים חקלאיים בישראל במציאת פתרונות שיעקפו את ההסדרים להבאת עובדי חקלאות בישראל והשינויים במדיניות הממשלה בשנים האחרונות.

34. על מנת להבין את התנאים שהכשירו את כניסתה של **אגרוסטאדיס** לתחום עיסוק זה ובעיקר את הגידול בהיקף פעילותה, יש להבין את יסודות ההסדרים החלים על העסקת עובדי חקלאות זרים בישראל. נעמוד על הדברים בקצרה ורק ככל שהדברים רלוונטיים לבקשה זו.

35. העסקת עובדים זרים בישראל מפוקחת על ידי רשות האוכלוסין וההגירה במשרד הפנים. לא כל חקלאי המעוניין להעסיק אדם שאינו אזרח או תושב ישראל יכול לעשות זאת, וגם מי שרשאי להעסיק עובדים זרים אינו יכול להעסיק עובדים בכל מספר אשר ירצה. לשם העסקת "עובד זר" נדרש היתר כאמור בסעיף 1ג לחוק עובדים זרים, תשנ"א-1991 (להלן: **חוק עובדים זרים**). היתר הניתן למעסיק אף מגביל את מספר העובדים הזרים אותם הוא יכול להעסיק:

"לא יקבל אדם עובד זר לעבודה, אלא אם כן הממונה או עובד משרד הפנים מטעמו, התיר בכתב את העסקתו של העובד הזר אצל אותו מעסיק, ובהתאם לתנאי ההיתר; היתר כאמור יכול שיהיה למכסה מסוימת של עובדים זרים שיועסקו אצל אותו מעסיק או לפי רשימה שמית."

"עובד זר" הוא "עובד שאינו אזרח ישראל, או תושב בה" (סעיף 1 לחוק עובדים זרים).

36. נוסף על היתר ההעסקה הניתן למעסיק, העסקת עובד זר מותנית בכך שבידי העובד יהיו אשרת כניסה לישראל ורישיון לישיבה בה. העסקתו של עובד זר מותרת רק אם הוא מחזיק אשרה ורישיון לישיבת ביקור מסוג ב/1 בהתאם לתקנה 5(א) לתקנות הכניסה לישראל, תשל"ד-1974, שהסמכות לתיתם מעוגנת בסעיף 2(א)2 לחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952 (להלן: **חוק הכניסה לישראל**).

37. במשך שנים רבות תחום "ייבוא" עובדי החקלאות לישראל היה תחום מכניס ביותר עבור חברות כוח האדם. מערכת שלמה של חברות כוח אדם בישראל ובמדינות אחרות "גזרה קופון" על גבם של עשרות אלפי עובדי חקלאות שהגיעו לישראל באמצעות גביית סכומי עתק עבור ה"זכות" לבוא לישראל לפרק זמן מוגבל ולעבוד במשקים חקלאיים עבור שכר מינימום (או פחות מכך). הדברים הם מן המפורסמות, ולמען הסדר נפנה בין היתר למקורות שלהלן: פרופ' אריק כהן, "עובדים מתאינלד בחקלאות הישראלית", הפועלים החדשים (ר' נתנון ולי' אחדות, עורכים) 155, 167-168, בג"ץ 4542/02 קו לעובד נ' ממשלת ישראל, פ"ד סא(1) 346 (2005), סעיף 26 לפסק הדין; בג"ץ 10843/04 מוקד סיוע לעובדים זרים נ' ממשלת ישראל, פ"ד סב(3) 117 (2007), סעיף 22 לפסק דינו של השופט א' א' לוי (בדעת מיעוט אך לא לעניין זה); ע"מ 1347/07 גורונג נ' משרד הפנים (נבו, 21.6.2007), סעיף 10 לפסק הדין.

38. בעקבות עתירות לבית המשפט הגבוה לצדק (בג"ץ 2405/06 קו לעובד נ' מנהל יחידת הסמך לעובדים זרים ובג"ץ 2768/06 מכון קונקורד לחקר קליטת המשפט הבינלאומי נ' ממשלת ישראל, שתיהן תלויות ועומדות), ובעקבות צו על-תנאי שניתן בעתירות אלה ביום 17.6.2009, החלה הממשלה לקדם ברצינות משא ומתן עם ממשלת תאילנד, ממנה מגיעים רוב עובדי החקלאות לישראל. בעקבות זאת נחתם הסכם בילטרלי עם תאילנד המסדיר את אופן גיוסם של עובדי חקלאות. הדברים באו לידי ביטוי במכתבו של שר התמ"ת דאז, שלום שמחון, אל מזכיר הממשלה מיום 18.12.2012, בו נכתב, בין השאר:

"בסוף שנת 2010 ממשלת ישראל והממשלה המלכותית של תאילנד חתמו על הסכם בילטרלי לקביעת מערכת חדשה לגיוס תאילנדים לעבודה בענף החקלאות בישראל. מערכת השמה זו תופעל בכפוף למיזם שיתוף הפעולה תאילנד-ישראל המכונה הסדר tic שנועד למנוע ניצול עובדים זרים וגביית עמלות שלא כדין מאותם עובדים."

העתק מכתבו של שר התמ"ת מיום 18.12.2012 מצורף ומסומן י'.

39. בהתאם להסכם הביטראלי משנת 2010 החל שיתוף פעולה בשם Thailand-Israel Copoperation on the Placement of Workers (TIC), לצורך גיוס העובדים הזרים בענף החקלאות. ניהולו של תהליך הגיוס והפיקוח עליו נעשים, בהתאם להסכם, על ידי ארגון ההגירה הבינלאומי International Organization for Migration (IOM). בין השאר מתקיים פיקוח על דמי התיווך הנגבים מעובדים אלה.
40. בעקבות החתימה על ההסכם הביטראלי עם תאילנד מאושרת היום בישראל אך ורק העסקתם של עובדי חקלאות ממדינה זו שהגיעו במסגרת ההסכם (נוסף על עובדים שבאו לישראל עובר לחתימה על ההסכם).
41. בעקבות ההסכם הביטראלי תוקנו בשנת 2013 תקנות שירות התעסוקה (תשלומים ממבקש עבודה בקשר לתיווך עבודה), תשס"ו-2006 (להלן: **תקנות שירות התעסוקה**). התיקון מתייחס באופן ספציפי לעובדים זרים בתחום החקלאות, ונקבע בו, בתקנה 3(א1), כי מעובד זר שהגיע לישראל במסגרת "התקשרות בין-לאומית" (דוגמת ההסכם הביטראלי הני"ל) אסור לגבות סכום העולה על 2,673 ₪ (ק"ת תשע"ג 7221, עמ' 742 (2.2013)). בהמשך הועלה סכום דמי התיווך המקסימאלי והועמד על 2,724.04 ₪ (ק"ת תשע"ד 6351, עמ' 925 (9.3.2014)). זהו הסכום המקסימלי המותר לגבייה היום.
42. משילוב הוראות ההסכם הביטראלי, מדיניות הממשלה שלא להביא עובדים חדשים אלא בהתאם להוראות ההסכם, וההגבלה על גובה דמי התיווך שניתן לגבות מעובדי חקלאות זרים, עולה כי מה שהיה עסק רווחי בעבר – גיוס עובדי חקלאות בחו"ל, גביית דמי תיווך בגובה אלפי דולרים מהם ותיווך בינם לבין חקלאים ישראלים – אינו אפשרי עוד (ולמצער אינו חוקי). הגורמים המתווכים הישראלים אינם יכולים עוד לבחור את מי יביאו לישראל, אלא נאלצים לקבל את מי ש-TIC מגייסת בפיקוח של IOM. בנוסף, הם אינם יכולים לגבות את הסכומים שנהגו לגבות בעבר. בפועל ההסכם אכן הביא לירידה דרמטית בדמי התיווך (ר' רבקה רייכמן ונונה קושנירוביץ', גיוס עובדים זרים בענפי החקלאות והבנייה בישראל: השפעת הסכמים בילטרליים (המכון להגירה ושילוב חברתי, המרכז האקדמי רופין), זמין בכתובת: <http://tinyurl.com/pktgag6>).
43. מעבר לכך, כרקע לפעילותה של **אגרוסטאדיס** חשוב להדגיש כי העיסוק בתיווך עובדי חקלאות זרים אינו פתוח בפני כל גוף עסקי החפץ בכך. סעיף 65 לחוק שירות התעסוקה, תשי"ט-1959 (להלן: **חוק שירות התעסוקה**) מתנה את העיסוק בתיווך עובדים זרים בקבלת היתר מאת שר הפנים. על מעסיקים נאסר לקבל שירותי תיווך להעסקת עובדים זרים אלא מגוף בעל היתר כזה (סעיף 66 לחוק שירות התעסוקה). קבלת היתר לתיווך לפי סעיף 65 לחוק שירות התעסוקה מותנית, בין היתר, בהפקדת ערובה בסכום של 547,304 ₪ (תקנה 3(ב) לתקנות שירות התעסוקה (ערובה), תש"ע-2010), ומקבל היתר כפוף לשורה של תנאים הנקבעים על ידי שר הפנים, והוא נתון לפיקוח השר (סעיפים 65-68 לחוק שירות התעסוקה). תיווך בין עובדים לבין מעסיקים ללא היתר תיווך אף מהווה עבירה פלילית (סעיף 79 לחוק). מקבל היתר אף כפוף לנהלי רשות האוכלוסין הקובעים שלל חובות של הלשכות הפרטיות, לרבות ביחס לחובה לאפשר לעובד לעבור בין מעסיקים.
44. במקביל לפגיעה ברווחיות עסקי "ייבוא" בני אדם לצורך עבודה בחקלאות, נשמעות מפי החקלאים בישראל טענות על מחסור בכוח אדם ומועלית דרישה חוזרת ונשנית להגדיל את מספר ההיתרים להעסקת עובדים זרים בחקלאות. כך, למשל, במסגרת הודעה שפרסמה התאחדות חקלאי ישראל ביום 28.6.2015 תחת הכותרת "מדיניות הממשלה דוחקת את החקלאים להעסיק עובדים פלשתינאים תוך סיכון חייהם" נכתב:

"מדיניות הממשלה שיוצרת מחסור בידיים עובדות בחקלאות דוחקת את החקלאים להעסיק בלית ברירה עובדים פלשתינאים ולסכן את חייהם, כך אומר מנכ"ל ארגון מגדלי הפירות בישראל, איציק כהן. לדבריו, חקלאי שרואה שעמל חייו בסכנה ואין לו די עובדים זרים נאלץ בלית ברירה להעסיק פלשתינאים עם או בלי אישור שהייה ויוצר בכך סכנה לביטחונו האישי, של בני משפחתו ועובדיו האחרים.

...

בשנים האחרונות מכסת העובדים הזרים שאישרה הממשלה לחקלאות אינה מגיעה במלואה לחקלאים, אומר מנכ"ל ארגון מגדלי הפירות. בכל פעם יש סיבות ונסיבות לכך שבפועל כמות העובדים בארץ נמוכה באלפים רבים מהצרכים שהוכרו על ידי הממשלה. כתוצאה מכך חקלאים ישרי דרך נאלצים לעבור על החוק ולהעסיק עובדים פלשתינאים ללא אישור."

העתק הודעת התאחדות חקלאי ישראל מיום 28.6.2015 מצורף ומסומן יא'.

45. אלה הם הגורמים שחברו להם יחדיו וגרמו לגידול בפעילות כמו זו שמנוהלת באמצעות **אגרוסטאדיס**. מצד אחד, צורך של החקלאים בידיים עובדות שלטענתם אינו בא על סיפוקו במספר היתרי ההעסקה לעובדים זרים הניתן היום על ידי שר הכלכלה. מצד שני, דרישות קפדניות לקבלת היתר לתיווך. ומן הצד השלישי, פגיעה ברווחיות של העוסקים בתיווך עובדים זרים לחקלאים נוכח ההגבלה על סכום דמי התיווך והפיקוח על סכום זה במסגרת שיוצר ההסכם הבילטראלי.

3.ב. חברת אגרוסטאדיס היא חברת כוח אדם ולא מוסד לימודי

46. בהמשך דברינו נבהיר בהרחבה כי **אגרוסטאדיס** אינה מתפקדת בפועל כמוסד לימודי, ואינה מספקת לסטודנטים הזרים אף לא קצה קציה של התכנית הלימודית שהובטחה להם עובר לבואם ושעבורה שילמו ל**אגרוסטאדיס**. אולם על היותה של **אגרוסטאדיס** חברת תיווך להבאת עובדי חקלאות ניתן ללמוד כבר ממבנה השליטה בה ומהזיקה שלה אל האגודות החקלאיות-תעשייתיות המפעילות אותה ושולטות בה.

47. כאמור לעיל, **אגרוסטאדיס** נשלטת ומופעלת על ידי **גרנות** ו- **מיגר** (שבשליטת גרנות), **וגרנות**, כאמור לעיל, פועלת לקידום עניינם של הקיבוצים והמושבים המאוגדים באמצעותה.

48. **מיגר** מחזיקה מספר תאגידיים בבעלותה המלאה או החלקית. פירוט התאגידיים מופיע באחד מעמודי האינטרנט של **גרנות**. כפי שניתן לראות, **מיגר** אינה מחזיקה במניות של חברות המקיימות תכניות לימוד, אך היא הבעלים במשותף של לפחות שני תאגידיים העוסקים בתיווך והשמה של כוח אדם – **עמל סיעודית** ו- **O.R.S. גרנות**.

העתק פירוט האחזקות של **מיגר** באתר האינטרנט של **גרנות** מצורף ומסומן יב'.

49. כפי שניתן ללמוד מאתר האינטרנט של **מיגר**, חברת **עמל סיעודית** היא חברה המציעה שירותי תיווך של כוח אדם בתחום הסיעוד לקשישים ולחולים. אתר **מיגר** מפנה אל אתר האינטרנט של **עמל סיעודית**, ממנו ניתן ללמוד כי היא עוסקת בתיווך בין מעסיקים לעובדים זרים בתחום הסיעוד.

העתק עמוד האינטרנט של **עמל סיעודית** המציע שירותי תיווך בין מעסיקים לעובדי סיעוד זרים מצורף ומסומן יג'.

50. בנוסף, מיגר מחזיקה ב-50% ממניות חברת **O.R.S גרנות**, גם היא חברת כוח אדם, המתוארת בעמוד האינטרנט אליו הפנינו לעיל כ"חברת השמת כח-אדם בשיתוף עם O.R.S, שמטרתה בין היתר, התאמת ומציאת מקומות עבודה לחברי הקיבוצים והתושבים באיזור."

51. מעבר לאחזקותיה של **מיגר**, ניתן למצוא באתר האינטרנט של **גרנות** את מפת המבנה הארגוני של **גרנות**. העתק מפת המבנה הארגוני של **גרנות** מצורף ומסומן יד'.

52. כפי שעולה מן המבנה הארגוני של **גרנות**, הגופים שבשליטתה נועדו כל כולם לשרת חלקים שונים של הסקטור החקלאי בישראל, וכאמור **גרנות** מאגדת עשרות קיבוצים ומושבים. העיסוק בלימודים אקדמיים זר לפעילותה ולמטרותיה של **גרנות**. ואכן, כמו יתר האיברים המרכיבים את גופה של **גרנות**, כך גם חברת **אגרוסטאדיס** ממלאת את הפונקציה של אספקת שירותים לסקטור החקלאי, במקרה זה אספקת שירותי כוח אדם.

53. אלא שאספקת שירותי כוח אדם לחקלאות מוגבלת במכסות המאושרות לכל חקלאי על ידי רשויות המדינה ואשר לא ניתן לחרוג מהן.

54. כמו כן, "יבוא" כוח אדם באמצעות לשכת תיווך היה דורש, כאמור לעיל, קבלת היתר משר הפנים, הפקדת ערבות וכפיפות לפיקוח מתמיד של משרד הפנים. חברה כזו הייתה מוגבלת בדמי התיווך המותרים בגבייה מן העובדים, וייתכן שאף הייתה הפסדית.

55. פעילותה של **אגרוסטאדיס** ממלאת, אפוא, את התכלית של סיפוק דרישות הסקטור החקלאי לידיים עובדות בזול, תכלית שלשמה, בין השאר, פועלות **גרנות ומיגר**, וזאת תוך דילוג מעל מגבלת המכסות המעיקה ומעל המשוכות הקבועות בחוק.

56. את היותה של **אגרוסטאדיס** חברת כוח אדם דה פקטו, ובשום צורה ואופן לא גוף לימודי, אישרה גם **גב' רוסאנה אשכנזי**, עובדת לשעבר ב**אגרוסטאדיס**, שתפקידה היה לעבוד מול סטודנטים דוברי ספרדית. שיחת טלפון שקיימה עמה **גב' נועה שאואר** (רכזת תחום חקלאות בקו לעובד) הוקלטה (שלא בידיעת **גב' אשכנזי**), ונאמרו בה בין היתר הדברים הבאים:

"**רוסאנה**: כאילו הם באים ללמוד, אבל הלימודים הם לא בעצם לימודים. זאת אומרת החקלאי חייב לשחרר אותם לפחות פעמיים בשבוע. פעם בשבוע, סליחה, פעם בשבוע, וזה בעצם כל התכנית שיש להם ביד. (עמ' 1 שורות 26-27)

...

רוסאנה: הם בעצם חברת כוח אדם שמביאה אותם. זה פשוט ככה. הם מתנהגים כמו חברת כוח אדם לכל דבר. (עמ' 2 שורה 2)

...

נועה: ויש איזו תכנית לימודים מעשית אצל החקלאי, או שזה רק עבודה?

רוסאנה: זה רק עבודה.

נועה: אין להם איזה משהו קונקרטי, כאילו, שהם צריכים לעבור. **רוסאנה:** יש להם משהו כתוב, משהו כתוב, אבל לא באמת איזו שהיא תכנית. לוקחים אותם לתערוכות, פה ושם, את יודעת, בשביל הפרוטוקול.

נועה: אז איך את יודעת שבפועל נגיד זה לא מיושם? **רוסאנה:** כי אני הייתי הרבה במשקים. את יודעת, אני התחברתי לאנשים שנמצאים שם, והיה לי חשוב לבוא באמת לראות מה הם עושים. הם עובדים לכל דבר, הם תאילנדים לכל דבר. באמת. לא משנה מאיפה הם באו, הם עבודה, כח עזר. (עמ' 2 שורות 28-20)

רוסאנה: הם גייסו אותי, בזמנו, ממה שהם.. זה נשמע נורא זוהר, וזה, שאני אהיה מנהלת מחלקת דרום אמריקה.

נועה: אוקיי

רוסאנה: ושפשוט אני אהיה בתקשורת עם כל הדוברי ספרדית. את זוכרת שביקרת אותם אז בוילה? בלוד?

נועה: כן, כן, בלוד.

רוסאנה: כן, אז אני הייתי פשוט הקשר איתם. שכל התלונות ייעצרו באמת, בשלב שלי, שהם לא יעברו הלאה. לא לחקלאי, ולא לעסק ולא לשום מקום אחר, לא לשגרירות. (עמ' 2 שורה 32 – עמ' 3 שורה 2)

העתק תמליל הקלטת השיחה מיום 6.7.2015 בין נועה שאואר לבין רוסאנה אשכנזי מצורף ומסומן טו'.

הקלטת השיחה מצורפת ע"ג CD המצורף לבקשה.

57. פעילותה של אגרוסטאדיס כחברת כוח אדם דה פקטו, כמתואר לעיל ולהלן, נעשית לא רק תוך הפרת חוק, אלא תוך הונאת אלפי סטודנטים זרים, גזילת כספים והתעשרות שלא כדין על חשבונם, ומכאן הבקשה דנא.

58. נבחן כעת כיצד נעשים הדברים.

4. ב. התחייבויות המשיבות הניטלות כלפי הסטודנטים בארצות מוצאם

59. **אגרוסטאדיס** מוצגת למוסדות אקדמיים במדינות שונות ברחבי העולם כמי שמנהלת תכנית לימודים ייחודית בישראל. בתיאום עם מוסדות אקדמיים אלה **אגרוסטאדיס** מארגנת מפגשים עם סטודנטים ללימודי חקלאות אקדמיים, ובהם מוסבר להם אודות התכנית. כפי שנראה, אין כל קשר בין המידע שנמסר לסטודנטים על התכנית במדינות מוצאם לבין מה שמתגלה להם כאשר הם מגיעים לישראל.

60. במפגשים עם הסטודנטים במדינות מוצאם ניתנים להם הסברים על התכנית בעל פה ומוצגים בפניהם מצגת ושני סרטוני שיווק.

במועד הגשת בקשה זו הסרטון הראשון (להלן: **סרטון מס' 1**) זמין באינטרנט בכתובת:

<https://www.youtube.com/watch?v=nSQotV8obrE>

תמליל סרטון מס' 1 מצורף ומסומן טז'.

במועד הגשת בקשה זו הסרטון השני (להלן: **סרטון מס' 2**) זמין באינטרנט בכתובת:

<https://www.youtube.com/watch?v=A3B2DIkEegI>

תמליל סרטון מס' 2 מצורף ומסומן יז'.

CD ועליו סרטון מס' 1 וסרטון מס' 2 (והקלטות נוספות), מצורף לבקשה.

61. המלל והסרטונים מציגים תכנית לימודים ש"משנה את העולם". שני הסרטונים מציגים את התכנית ככזו שבה הסטודנטים זוכים ללימודים מעשיים חמישה ימים בשבוע ולימודים עיוניים יום אחד בשבוע.

62. במסגרת הלימודים נחשפים הסטודנטים, כך לפי הסרטונים, **לטכנולוגיות חקלאיות מהמתקדמות בעולם.**

כך, למשל, בסרטון מס' 1 מדקלמת הקריינית:

"This program invites agriculture students from countries on three different continents for an 11-month internship during which they study and train in most **advanced farming technologies and techniques available in the world.**"

(כל ההדגשות בציטוטים בבקשה זו הוספו אלא אם צוין אחרת).

ובהמשך:

"Each farm uses **modern farming techniques and technology** providing the students with practical work experience, **managing a big modern technological market oriented farm.**"

63. אישה הנחזית להיות סטודנטית שהשתתפה בתכנית מדקלמת בסרטון מס' 1:

"I can be a better farmer, not just a farmer in the Philippines. A better, **a high tech farmer.**"

64. גם בסרטון מס' 2 מושם דגש על החשיפה לטכנולוגיות חקלאיות מפותחות וחדישות במסגרת "הלימודים המעשיים". הקריין בסרטון זה פותח ומכריז:

"Israel is a major exporter of fresh produce and a world leader in **agricultural technologies**"

אישה הנחזית להיות משתתפת בתכנית מכריזה בסרטון מס' 2:

"It makes me a better person because I feel more independent, and **also I can see the technology that you have here and we can transfer it to our countries.**"

הקריין בסרטון מס' 2 ממשיך ומכריז:

"Throughout the studies, **the students are exposed to the various modern standards, methods and technologies**, all in accordance with the academic syllabus."

65. הצופה בסרטונים מתרשם כי העבודה המעשית היא אכן עבודה עתירת טכנולוגיה חדשנית.

66. בסרטון מס' 1 מדקלמת הקריינית טקסט בו נטען כי במסגרת "הלימודים המעשיים" **שינוץ הסטודנטים מבוסס על תחום לימודיהם** :

"Students are placed on farms based on their area of studies."

67. הסרטונים מציגים את "הלימודים המעשיים" כתכנית מגוונת שבה נחשפים הסטודנטים **למגוון של תחומי חקלאות, שיטות עבודה מודרניות, שיטות ניהול, תכנון, קבלת החלטות ועוד**.

68. כך, למשל, **בסרטון מס' 1** מדקלמת הקריינית :

"They work hard on **every aspect of farming** developing a firsthand understanding of the **decision making process and its implementation**."

69. ביחס לחשיפה **למגוון תחומי חקלאות** במהלך "הלימודים המעשיים" מסבירה הקריינית **בסרטון מס' 1** :

"The main fields include flowers, citrus, grapes, bananas, avocado, vegetables, fruit trees, poultry, cattle for dairy and meat and aquaculture."

70. **בסרטון מס' 2** הקריין מתאר את **המגוון הרחב** אליו נחשפים משתתפי התכנית ומוסיף על התחומים שתוארו בסרטון מס' 1 :

"The training is in the following fields: flowers, avocado and organic avocado, bee keeping, dairy farming, aqua culture, poultry breeding and production, fruit handling and packing, vegetation and greenhouse farming, citrus and many others."

71. הקריין **בסרטון מס' 2** אף מתאר את תכלית "הלימודים המעשיים" כחשיפה **לתהליך קבלת ההחלטות** במשק החקלאי :

"The students witness professional decisions the farmer makes everyday."

72. אדם המוצג כאמיר פאר מחוות פאר מסביר **בסרטון מס' 2** כי תכלית "הלימודים המעשיים" היא ללמוד כי מאחורי המוצר החקלאי הסופי עומדים **תכנון וידע רבים** :

"part of learning to be a farmer and to use it or to be in agriculture later on in their home countries, is **behind a product there is beforehand plenty of work, plenty of planning and also knowledge.**"

73. הצילומים המלווים את הסרטונים יוצרים גם הם את הרושם שכל סטודנט משתלם במגוון רחב של תחומי חקלאות.

74. באשר ל"תכנית הלימודים העיונית", הסרטונים יוצרים מצג, לפיו מדובר בתכנית הכוללת שני פרויקטים של מחקר – פרויקט חקלאי (בו הסטודנטים בוחרים את הנושא) ופרוייקט עסקי; הנחיה צמודה של מדריך או חונך (tutor) העובד עם הסטודנטים בשטח המשק החקלאי עצמו על פרויקט המחקר שלהם; זיקה בין הלימודים המעשיים לבין "הלימודים העיוניים" ובחינות להערכת הישגי המשתתפים בתכנית.

75. כך, למשל, בסרטון מס' 1 מדקלמת הקריינית:

"School work includes lectures, tours, exams, a final project and a great deal of studying. All students are taught international standards as well as agricultural economy and planning, teaching them tools that will enable them to agricultural entrepreneurs in their home country."

ובהמשך מסבירה הקריינית בסרטון מס' 1, כי הסטודנטים המשתתפים בתכנית צריכים לעבור בחינות ולהגיש שני פרויקטים, האחד עסקי והשני חקלאי, אותו הם מבצעים במשק החקלאי בו הם מתלמדים בסיוע חונך או מדריך בתחום לפי בחירתם:

"To complete their studies and graduate all students must pass their exams and **submit two final projects** – an agricultural final project and a business final project.

The final agricultural project is **prepared in groups of two to three on their apprenticeship's farm with a relevant tutor in their chosen subject.** Each project is graded and receives university credits.

The final business project includes a business plan which the student can then implement in his or her home country."

76. גם בסרטון מס' 2 מסביר הקריין כי הסטודנטים מבצעים פרויקט מחקר במשקים בהם מתבצעת "תכנית הלימודים המעשית":

"[The students] **perform research work on the farm where they do their internship.**"

77. **בסרטון מס' 2** אדם המוצג כאודי גפני, **המתאם האקדמי (academic coordinator)**, מסביר את הזיקה הנטענת בין "הלימודים המעשיים" ל"לימודים העיוניים":

"Throughout the week the students experience **all kinds of work in their farms**. Later on when they come to their classes, **they have courses with all the theoretical knowledge that related to their works in their farms.**"

78. יש לשים לב לעניין השימוש בהצגתו של אותו אדם כ"מתאם אקדמי". **סרטון מס' 2** משתמש פעמיים במונח "אקדמי" – בפעם הראשונה בתארו את אותו אודי גפני כ"מתאם אקדמי" (academic coordinator) (דקה 1: 15 עד 23: 1), ובפעם השנייה בתיאור תכנית הלימודים כ"סילבוס אקדמי" (academic syllabus) (דקה 3: 44 עד 53: 3).

79. נקדים ונאמר שמדובר במצג שאינו רק מטעה אלא אף אסור במישור הפלילי. סעיף 21ח(א) לחוק המועצה להשכלה גבוהה, תשי"ח-1958 (להלן: **חוק המועצה להשכלה גבוהה**) קובע:

"לא ישתמש מוסד חינוך באחד הכינויים האלה – אוניברסיטה, טכניון, מכון טכנולוגי, פקולטה, **אקדמיה**, בית ספר גבוה, מכללה אקדמית, השכלה גבוהה או חינוך גבוה – **בין בנפרד ובין בסמיכות, ובין בצירופו, כשם או כתואר, לכינוי אחר, בין בעברית ובין בלועזית**, אלא אם המוסד הוכר לפי סעיף 9, או שהכינוי ניתן לו בחוק או שקיבל עליו אישור מאת המועצה להשכלה גבוהה."

80. סעיף 26 לחוק המועצה להשכלה גבוהה קובע כדלקמן:

"העושה אחד מאלה, דינו – מאסר שנה אחת:

...

(5) המפר הוראה מההוראות האמורות בסעיף 21ח;";

81. **אגרוסטאדיס**, למותר לציין, אינה מוסד שהוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה.

82. גם אתר האינטרנט של **אגרוסטאדיס** יוצר מצג דומה. בעמוד הבית של האתר מובטח, למשל, כי לכל קבוצת סטודנטים מוצמד מדריך או חונך (tutor) במהלך עבודתם המעשית:

"In addition, each group is assigned a tutor who accompanies them throughout their internship, based on their area of study."

במועד הגשת בקשה זו ניתן למצוא את עמוד הבית של אתר **אגרוסטאדיס** בכתובת הבאה:

<http://www.agrostudies.com>

צילום דף הבית של אתר **אגרוסטאדיס** מצורף ומסומן יח'.

83. אתר האינטרנט של **אגרוסטאדיס**, בדומה ל**סרטון מס' 2**, מציג שלא כדין את הלימודים כתכנית "**אקדמית**" וזאת בניגוד להוראות חוק המועצה להשכלה גבוהה שצוטט למעלה, ותוך יצירת מצג לפיו הוכרה התכנית כתכנית לימודים אקדמיים על ידי המועצה להשכלה גבוהה. בעמוד שכותרתו "Mission Statement" נכתב:

"We promote food security by empowering students through a creative, dynamic, multicultural program that involves both **academic studies** and learning by doing, gaining real hands on experience in the field."

ובהמשך אותו עמוד:

"In addition to **academic courses** students participate in a variety of social experiences..."

במועד הגשת בקשה זו, עמוד האינטרנט שכותרתו "Mission Statement" מופיע בכתובת הבאה:

<http://www.agrostudies.com/mission-statement>

העתק העמוד שכותרתו "Mission Statement" מצורף ומסומן **יט'**.

84. המצג הכוזב (והפלילי) כי מדובר ב"תכנית אקדמית", מופיע גם בתעודת הגמר שמבטיחה **אגרוסטאדיס** למשתתפי התכנית, שבה מצוין כי המשתתף

"Has Graduated in the Academic Program of AgroStudies ."

העתק דוגמא של תעודת גמר "התכנית האקדמית" של **אגרוסטאדיס** מצורף ומסומן **כ'**.

85. באותו עמוד אינטרנט מוצגת העבודה החקלאית לא כעבודה גרידא אלא כ-"professional training" וכ-"on the job training". מטרת החלק המעשי היא (כך לפי עמוד אינטרנט זה) העברת הידע והניסיון של החקלאים בחקלאות מסחרית:

"Israeli farmers also benefit from hosting the foreign students, and are able to pass on their knowledge and experience in commercial farming."

86. כפי שניתן לראות, גם עמוד אינטרנט זה יוצר מצג לפיו "הלימודים המעשיים" מתקיימים בשלל תחומים חקלאיים, והוא מונה 12 תחומים כאלה: Field Crops; Planting; Vegetable and Greenhouse Farming; Fruit Handling and Packing; Citrus; Flowers; Avocado and Organic Avocado; Hen Coops; Aqua Culture; Poultry Breeding and Production; Poultry Vaccinations; Dairy Farms.

87. גם מן התמונות באתר האינטרנט ניתן להתרשם שהסטודנטים ייקחו חלק במגוון תחומים חקלאיים.

88. התחייבות המשיבות כפי שהוצגה לסטודנטים טרם בואם לישראל, לרבות באמצעות הסרטונים שתוארו מעלה, מתוארת בתצהירו של המבקש כך :

4. בסביבות אפריל או מאי 2014 או בסמוך לכך הנהלת ISFAR תלתה מודעה באוניברסיטה, בה נמסר כי יתקיים בישראל פרויקט לימודי ייחודי עם התמחות באגרונומיה, וכי כל סטודנט בשנה האחרונה ללימודיו שמעוניין בלימודים בתחום האגרונומיה בישראל יכול להירשם למפגש מידע אודות הפרויקט שיתקיים בדקאר, בירת סנגל.

5. זמן מה לאחר מכן התקיים מפגש המידע בדקאר, אליו הלכתי. נכחו במפגש שגריר ישראל בסנגל, מנהל חברת אגרוסטאדיס, אישה בשם ז'ולי, שהיא האחראית על דוברי צרפתית בחברת אגרוסטאדיס, ומנהל חברת אגרוסטאדיס. מנהל חברת אגרוסטאדיס הציג בפנינו את התכנית וז'ולי תרגמה את דבריו לצרפתית, וכן הרחיבה עליהם. במפגש נציגי התכנית דיברו איתנו על שלושה נושאים עיקריים: הראשון, על ישראל. הציגו בפנינו את המדינה, איפה היא נמצאת, ומה מצבה בתחומים שונים. השני, הציגו את החקלאות במדינת ישראל. היכן מדינת ישראל עומדת בתחום של חקלאות. השלישי, הוא הפרויקט עצמו, ומה המשתתפים יעשו במסגרת הפרויקט בישראל.

6. נאמר לנו באותו מפגש שהפרויקט מורכב מחלק תיאורטי וחלק מעשי, ושבשניהם נלמד חקלאות. עוד נאמר לנו שתמורת החלק המעשי, נקבל תשלום שהוגדר כ"מלגה".

7. כל הנקודות האלו הוצגו בפנינו במסגרת מצגת פאוור פוינט. ניתנו לנו הסברים מפורטים על מערכות השקיה מתוחכמות בישראל והוסבר לנו שישאל היא המובילה בתחום זה ולכן כדאי לנו לבוא ללמוד בה על מערכות השקיה מתקדמות. כשהגענו לנקודה השלישית, שהיא תיאור תכנית הלימודים בה נשתתף בישראל, הוצגו בפנינו במצגת תמונות של סטודנטים, שנטען כי הם משתתפי התכנית, בתוך מעבדות עם ציוד מחקרי משוכלל.

8. התמונות של המעבדות המשוכללות ויתר ההסברים על הטכנולוגיה החקלאית המתקדמת שאיררו עליי רושם עמוק שכן בסנגל יש לנו גישה מוגבלת למעבדות מחקר ולא בכולן יש ציוד מחקרי ברמה גבוהה. ההשתתפות בתכנית הייתה מפתה מאוד משום שהוסבר לנו שמעבדות המחקר שראינו בתמונות שייכות לתכנית בהנהלת אגרוסטאדיס. ההסברים הדגישו במיוחד את הערך שבלימודי חקלאות בישראל, נוכח הרמה הגבוהה, בפרספקטיבה עולמית, של החקלאות בישראל, ואת היתרון המיוחד שבלימודים כאלו לאזרחי מדינות אפריקאיות.

9. בנוסף, הוצגו בפנינו שני סרטונים במהלך המפגש. הסרטונים הראו את המקום בו נלמד בישראל, וכן ראו בהם סטודנטים עטויי מסכות במעבדה מתקדמת, סטודנטים בעת ביקור בחממות שעורכים מה שנחזה בסרטון כבדיקות שונות, ושעה שהם מחזיקים בניירות, מכשירי כתיבה ומחשבים בתוך החממות.

10. במסגרת המצגת, הסרטונים וההסברים בעל פה, העבודה המעשית הוצגה בפנינו ככזו שקשורה באופן ישיר ללימודים. נאמר לנו כי לכל סטודנט יוצמד חקלאי מקצועי אחד, שייקח אותו לשטח החקלאי שלו וילמד אותנו ליישם את החלק התיאורטי שלמדנו בשיעור, ושבחלק התיאורטי נלמד על מה שנעשה בלימודים המעשיים. בנוסף נאמר לנו שבמסגרת השילוב בין הלימודים התיאורטיים ללימודים המעשיים, נבצע פרויקט מחקר בשטח במקומות בהם נבצע את הלימודים המעשיים. כמו כן הוסבר כי הלימודים המעשיים יכללו מגוון של תחומים ופעילויות שמהם נלמד על כל ההיבטים של ניהול משק חקלאי, ובכלל זה ההיבטים הנוגעים לניהול, לקבלת החלטות, לשימוש בטכנולוגיה ועוד. באחד הסרטונים שהוצגו אף צוין כי הלימודים נעשים בהתאם ל"תכנית לימודים אקדמית" (academic syllabus).

11. עוד נאמר לנו שהתכנית תימשך 11 חודשים ושעם השלמת הלימודים נקבל תעודה על השלמת התכנית מטעם אגרוסטאדיס.

12. על בסיס מה שהוצג בפנינו במפגש, החלטתי להשתתף בתכנית. ציפיתי בעיקר לשני דברים במסגרת התכנית: הראשון, ציפיתי ללמוד על שיטות השקיה בישראל, כמדינה שאינה משופעת במים וגשם. קיוויתי לרכוש מומחיות בתחום של השקיה בהיבטי כמיות, מתודה, יעילות וחסכון. גם בסגל אין הרבה משקעים, ולכן ידע מעמיק אודות ניצול מיטבי ואפקטיבי של המים הוא דבר מאד חשוב. השני, הוא לראות איך התיאוריה מתממשת לכדי מעשה. אציין שבסגל לימודי החקלאות בהם השתתפתי היו בעיקר תיאורטיים, ולא הייתה לנו גישה לציוד מתקדם. ציפיתי שאוכל לרכוש ידע מעשי במסגרת ההתנסות המעשית, שתאפשר לי ליישם את הידע התיאורטי בשובי לסגל."

5.ב. ההסכם עם הסטודנטים

89. לאחר הצגת התכנית באמצעות הסברים, מצגת וסרטונים חותמים המעוניינים להשתתף בתכנית על הסכם. על גבי ההסכם מופיעים זה לצד זה שמותיהן של **אגרוסטאדיס** ושל **קבוצת גרנות**.

העתק ההסכם עם הסטודנטים בשפה הצרפתית – ההסכם המסוים עליו חתם המבקש, מר דיופ – מצורף ומסומן **כא'**.

העתק ההסכם עם הסטודנטים בשפה האנגלית מצורף ומסומן **כב'**.

90. ההסכם עם הסטודנטים פותח בהצהרה, לפיה התכנית מורכבת מלימודים תיאורטיים ומעשיים (סעיף 1 להסכם):

"The Agricultural educational program consists of theoretical studies and agricultural practical work."

91. ההסכם קובע כי מדובר בתכנית שתימשך 11 חודשים, אך שתישקל הארכתה בשבועיים נוספים, הארכה שתביא לתוספת לגובה שכר הלימוד (סעיף 2 להסכם). בסעיף 3 להסכם נכתב כי התכנית תכלול יום אחד

בשבוע של לימודים פרונטאליים וחמישה ימים של עבודה חקלאית מעשית **הכוללת הנחיה מקצועית** (agricultural practical work **including professional guidance**).

92. בהתאם להסכם הסטודנטים אמורים לבצע במסגרת החלק המעשי של התכנית רק " core agricultural activities of the agriculturists - farmers" (סעיף 4 להסכם).
93. בהתאם להסכם עלות ההשתתפות בתכנית היא 11,440 ₪, וסכום זה ייגבה ב-11 תשלומים חודשיים בסך 1,040 ₪ כ"א, ולעלות זו יתווספו 515 ₪ אם יוחלט על הארכת משך התכנית בשבועיים (סעיף 10 להסכם).
94. להסכם מצורף נספח, עליו נדרש הסטודנט לחתום, המכוון אל החקלאי והמאשר לו לשלם ישירות לאגרוסטאדיס, על חשבון הכספים המגיעים לסטודנט ממנו, תשלומים בהתאם להוראות שיקבל מאגרוסטאדיס. היינו, בהתאם להסכם, תשלומי "שכר הלימוד" החודשיים משולמים לאגרוסטאדיס, על ידי הסטודנט, על דרך של המחאת זכויות ומתן הוראות בלתי חוזרות לניכוי חודשי מהכספים המגיעים לו מהחקלאי אצלו הוא מוצב (סעיפים 13-14 להסכם).
95. עוד בהתאם להסכם ישלמו הסטודנטים לאגרוסטאדיס את עלות כרטיסי הטיסה, בסך כ-3,200 ₪, בשישה תשלומים חודשיים בסך 534 ₪ כ"א (סעיף 11 להסכם).
96. בהתאם להסכם, הסטודנטים יתגוררו במגורים שיסופקו על ידי החקלאים בישראל, ועשויים להיגבות מהם דמי שכירות בהתאם לחוק הישראלי (סעיף 12 להסכם).
97. ההסכם קובע כי במועד סיום התכנית הסטודנט ייצא ממדינת ישראל במועד שייקבע על ידי אגרוסטאדיס (סעיף 15 להסכם).

6.ב. מאפייני התכנית בישראל

98. בתוך זמן לא רב מהגעתם של הסטודנטים לישראל מסתבר להם כי התכנית אינה מה שנחזתה להיות במועד בו שווקה להם ובמועד בו נחתם ההסכם עמם, אז הסכימו, על סמך ההתחייבויות והמצגים הכוזבים שהוצגו להם, לבוא לתקופה בת כשנה לישראל, לשלם שכר לימוד בסך 11,440 ₪, ולשאת בעלות כרטיסי הטיסה.
99. בקצרה, מסתבר כי חמשת ימי "הלימוד המעשי" אינם אלא ימי עבודה כעובדי חקלאות מן המניין במשקים חקלאיים; כי מדובר בעבודה מונוטונית שאין לה ערך לימודי; כי מדובר בעבודה בתחום חקלאי אחד בלבד, בדרך כלל קטיף, גיזום ענפים וניכוש עשבים; כי אין חונך או מדריך במסגרת "הלימוד המעשי"; כי החקלאים עבורם עובדים הסטודנטים אינם רואים בהם "משתלמים" אלא עובדים; כי אין כל לימוד או שיתוף של הסטודנטים בתהליכי תכנון וקבלת החלטות ובהליך הייצור החקלאי על שלביו השונים; כי החקלאים אינם מספקים לסטודנטים הדרכה כלשהי ולעתים הם כלל לא דוברים את שפתם; כי ניתנת עדיפות בלעדית לתפוקת עבודה ולא ניתנת כל עדיפות ללימוד תוך כדי עבודה; כי אין כל זיקה בין "הלימוד המעשי" לבין "הלימוד העיוני" (או ה"אקדמי" בלשונה של אגרוסטאדיס בסרטון מס' 2 הנ"ל ובאתר האינטרנט שלה); כי במהלך "הלימודים המעשיים" לא מוקדש זמן כלשהו ל"פרוייקט המחקר"; כי על מי שאינו מבצע באופן משביע רצון את עבודתו במסגרת "הלימודים המעשיים" מוטלות סנקציות כספיות; כי

על מי שחלה ונמנעה ממנו ההשתתפות ב"לימודים המעשיים" למספר ימים מוטלות סנקציות כלכליות; וכי אגרוסטאדיס משתמשת בפקחי רשות האוכלוסין וההגירה כדי לכלוא ולגרש את מי ש"עושה צרות".

ב.6.i. עבודה מעשית נטולת ערך לימודי שאינה מהווה "הכשרה פרקטית"

100. "הלימודים המעשיים" הם חסרי ערך לימודי ואינם אלא עבודת קטיף מונוטונית, ללא חשיפה לטכנולוגיה, ללא חשיפה לשיטות חקלאיות מודרניות, ללא חשיפה לניהול משק חקלאי ולתכנון וללא חשיפה לשלבים השונים של העבודה החקלאית. כשעונת הקטיף מסתיימת, מופנים הסטודנטים לעבודת גיזום ענפים וניכוש עשבים, גם היא מונוטונית וחסרת כל ערך לימודי. אין כל זיקה בין "הלימודים העיוניים" לבין העבודה במשקים החקלאיים, אין הדרכה במשקים החקלאיים ואין במסגרת "הלימודים המעשיים" עבודה של ממש על "פרויקט המחקר" שאמורים הסטודנטים לבצע.

101. וכך מתאר המבקש בתצהירו את "הלימודים המעשיים":

" 20. בכל הנוגע ל"לימודים המעשיים" – העבודה שהוטלה עלינו הייתה עבודת קטיף מונוטונית, פשוטה, פיזית ומעייפת מאד, שלא היה כרוך בה כל היבט לימודי, ושלא הפקתי ממנה דבר מבחינה לימודית. אין כל קשר או זיקה בין העבודה ללימודים. לא קיבלנו הדרכה כלשהי במסגרת העבודה ולא למדנו דבר אודות תהליכי קבלת החלטות, ניהול משק חקלאי ואפילו לא אודות הליך הגידול החקלאי עצמו. לא הוסבר לנו דבר בקשר להשקיה או ביחס למערכות טכנולוגיות חקלאיות, לא לימדו אותנו במהלך העבודה המעשית דבר על העצים שמהם קטפנו או על הפירות שקטפנו, לא לימדו אותנו דבר על הליך הגידול. אפשר לסכם ולומר שלא לימדו אותנו דבר. רק ציפו מאיתנו לקטוף, לקטוף ולקטוף.

21. כבר בשלב מוקדם היה ברור שמבחינת החקלאים אנחנו לא יותר מכוח עבודה ושאינן להם עניין ללמד אותנו. לא מדובר בתכנית לימודים מעשיים אלא פשוט בתכנית להעסיק אנשים בזול ולנצל אותם.

22. למן הגעתנו לישראל, נלקחנו בידי אגרוסטאדיס (באמצעות חברה העובדת עמה, ששמה פרי אור) לעבודת קטיף אצל חקלאים שונים, על-פי הצורך של אותם חקלאים בהתאם לעונות השנה. לכן במשך החודשים עבדתי בקטיף תוך שהועברתי בין חקלאים במקומות שונים: גבעת שפירא, חדרה ומקום יישוב שאיני זוכר את שמו אך הוא קרוב לנמל התעופה. בתום עונת הקטיף, החלה העונה של טיפול בעצים לקראת העונה הבאה – שוב, עבודה פיזית פשוטה ולא לימודית של גיזום ענפים יבשים, הסרת ענפים שבורים וכדומה. גם פה, הועברתי בין חקלאים שונים על ידי חברת פרי אור העובדת עם אגרוסטאדיס.

23. בכל פעם שהגענו למקום מסוים, מיד קיבלנו הנחיות עבודה מהחקלאי בעל העסק והתחלנו לעבוד. לא היה בעבודה שום היבט לימודי. לא קיבלנו כל הדרכה או חניכה מהמעסיקים או ממנהלי העבודה, כל שעשינו הוא עבודה פיזית פשוטה. כל מה שעניין את החקלאים היה שנקטוף כמה שיותר.

24. אנו עובדים חמישה ימים בשבוע (א' ב' ד' ה' ו'), וביום שלישי מתקיימים הלימודים. רק בימי שבת אנו מקבלים מנוחה, בת 24 שעות. שעות העבודה הן מ-30:6 בבוקר עד השעה 30:15.

25. בכל חודש אנו מקבלים תלוש שכר, אף על פי שאנו אמורים להיות משתלמים שמקבלים מלגה ולא עובדים המקבלים שכר. בכל חודש מנוכים מהשכר 1,040 ₪ עבור "שכר לימוד". כמו כן מנוכה סכום של 365 ₪ עבור מגורים (בחודשים הראשונים נוכה סכום גבוה יותר של 430 ₪). בנוסף מנוכים מס הכנסה ודמי ביטוח לאומי.

26. בתחילה, שולם לנו שכר לפי תפוקה. בסמוך לאחר הגיענו לישראל ז'ולי, האחראית על דוברי הצרפתית מטעם חברת אגרוסטאדיס, מסרה לנו דף שבו פירוט התשלום עבור עבודת הקטיף. לכל זן נקבעה כמות קטיף בסיסית ליום על-פי ארגז, ותוספת עבור קטיף שמעבר לכמות הבסיסית. בכל ארגז יש כ-400 ק"ג. לזנים מסוימים, כמו אשכולית ופומלית, המינימום היומי הוא 6 ארגזים. דהיינו 2.4 טון ליום. מי שלא עמד בקטיף שנקבע כמינימאלי ליום, החוסר נוכה משכרו. עם זאת, בימים שקטפנו כמות גדולה מהמכסה לא קיבלנו תוספת תשלום. לאחר כשישה חודשים מהגעתנו הפסיקו לשלם לנו לפי תפוקה, והחלו לשלם לנו לפי שעה.

27. כמו כן, לאחר ארבעה חודשים מהגעתנו, ז'ולי אמרה לנו שיש לנו זכות לשלושה ימי חופשה בתשלום. בינתיים לקחתי שני ימי חופשה בתשלום. על האחד קיבלתי שכר, אולם על האחר – לא.

102. כאמור, הסטודנטים לא רק שלא זוכים לשום "לימוד מעשי" ורק נדרשים לקטוף ולקטוף, אלא שאף הוצבו להם מכסות קטיף שבהן הם נדרשו לעמוד, שאם לא יעמדו בהן ינוכו כספים מה"מלגה הסטודנטית" שהם מקבלים. **ז'ולי בלחסאן**, אותה עובדת של **אגרוסטאדיס** המפקחת על דוברי הצרפתית, היא שמסרה לקבוצה מסנגל את המסמך שכותרתו "**מחירון לעובדי אגרוסטאדיס עונת 2014/2015**", הנושא תאריך 22.9.2014.

העתק "**מחירון לעובדי אגרוסטאדיס עונת 2014/2015**" הנושא תאריך 22.9.2014, מצורף ומסומן כג'.

103. "**מחירון לעובדי אגרוסטאדיס עונת 2014/2015**", שבו מפורט כמה מיכלים צריך למלא כדי לקבל את שכר הבסיס (או "המלגה"), וזאת בתכנית סטודנטית, "אקדמית", שהמשתתפים בה אווזים ויזות סטודנט שעליהן אפילו מוטבע שאסור להם לעבוד – כך מתנהלת תכנית ההונאה של חברת **אגרוסטאדיס**.

104. בניגוד להסכם ולמצגים שקדמו לו, לא ניתנת הדרכה כלשהי על ידי החקלאים, אין זיקה בין "הלימודים המעשיים" לבין "הלימודים העיוניים", אין לימוד תוך כדי עשייה ואין הדרכה של החקלאי במסגרת "פרוייקט המחקר".

105. את "פרוייקט המחקר" מתאר המבקש בתצהירו כך:

"29. כמו כן, חולקנו לקבוצות מחקר, במסגרתן אנו אמורים, כביכול, לחקור נושא ולהציג את הממצאים שלנו בסוף השנה. בפועל, לא ניתן לקרוא למה שאנו עושים מחקר כלל ועיקר. למשל,

בקבוצה שלי אנו אמורים ללמוד את נושא השפעות הקור על גידולי הדרים (קלמנטינות ותפוזים). בפועל, פעמיים בלבד במהלך שהותנו בישראל, אחרי העבודה בקטיף בפרדס (כמפורט בהמשך) אמר לנו החקלאי שכעת יש לנו חצי שעה ל"מחקר", והתבקשנו לכתוב את כל מה שאנחנו רואים על הפרי. זה הכל. בסוף השנה אנחנו אמורים להציג את הפרטים/נזקים שמצאנו על הפרי בשני מקרים אלו, בני חצי שעה כל אחד, כאמור, ודרכים להתמודד עם נזקים אלו. לא מדובר בקבוצת מחקר פעילה העובדת לאורך זמן, ולא ניתנה במסגרתו גישה למעבדות, לספרות רלוונטית, וכו'. מה שאנחנו עושים בפועל זה לחפש מידע רלוונטי באמצעות "גוגל" בצרפתית. "

106. מר Ousmane Mbodji מתאר בתצהירו את "פרויקט המחקר" כך :

"13. במסגרת הלימודים יש לנו כביכול "פרויקט מחקר" אבל מדובר בבלוף, בגלל המעברים התכופים שלנו ממקום עבודה אחד למשנהו, אין לנו אפשרות לקיים את הפרויקט באופן רציף ולעקוב באופן מדעי אחרי ההתפתחות והתוצאות."

107. מר Ndiaye Lamine מתייחס בתצהירו ל"מחקר" כך :

"29. כחלק מהתכנית אנו עורכים "מחקר", שגם הוא ברמה לא רצינית, ואי אפשר לקרוא לו באמת מחקר. ה"מחקר" שלי משווה את השפעת כיווני הפנייה של הערוגות (צפון דרום – מזרח מערב). לא זה המחקר שדמיינתי כאשר אמרו לי שישראל היא מעצמה חקלאית-טכנולוגית, וכשהסבירו לי בדקאר שהתכנית תחשוף אותי לטכנולוגיה ואמצעים שאין בסגל."

30. ה"מחקר" נעשה ללא הדרכה. למרות שהבטיחו לנו לפני בואנו לישראל שהחקלאים ידריכו אותנו במחקר, ושהוא יתבצע במהלך שעות "הלימודים המעשיים", שעות "הלימודים המעשיים" מוקדשות רק לקטיף והחקלאים, כמובן, אינם מעורבים בצורה כלשהי במחקר. אגרוסטאדיס לא נותנים לנו ציוד לצורך עריכת ה"מחקר", ובאופן כללי לא נחשפנו לציוד טכנולוגי כלשהו במהלך הלימודים העיוניים או במהלך העבודה. פעם בחודש או פעם בחודשיים אגרונומית מטעם אגרוסטאדיס באה לפגוש אותנו, כדי לדבר על המחקר שלנו."

ב.6.ii. "לימודים אקדמיים" ברמה נמוכה

108. "הלימודים העיוניים" (היינו, יום הלימוד הפרונטאלי, להבדיל מה"לימוד המעשי" שאינו אלא עבודת כפיים מונוטונית בקטיף, גיזום ענפים וניכוש עשבים) הם ברמה נמוכה, והסטודנטים אינם נחשפים בהם לטכנולוגיה חדישה, למעבדות או לאף אחד מן האלמנטים האחרים שהובטחו לפני בואם לישראל. כך מתאר זאת המבקש בתצהירו :

"16. בכל אשר ללימודים התיאורטיים – הלימודים היו ברמה נמוכה עד בינונית, במקרה הטוב. למיטב ידיעתי, המורים לא היו קשורים באקדמיה או הגיעו מהאקדמיה ללימודי חקלאות בישראל ולא היו להם תארים אקדמיים, אלא הם היו חקלאים

בעצמם. הלימודים התקיימו יום אחד בשבוע, ביום שלישי, פורמאלית בין השעות 15:30-9:30. בפועל הלימודים בדרך כלל לא התחילו בזמן, אלא בשעה 10:00, ולעיתים הסתיימו לפני המועד, בשעה 15:00. כמו כן, לאחר כל שעה ניתנה הפסקה של 5-10 דקות, וכן הפסקה ארוכה של 45 דקות. נטו, בפועל ניתן כארבע וחצי שעות לימודיות בשבוע. הלימודים היו פחות ממוקדים ואינטנסיביים בהשוואה ללימודים בסנגל. מעולם לא נלקחנו למעבדה, ואף לא ראינו אחת, וממילא גם לא את המעבדות המשוכללות שראינו במצגת של אגרוסטאדיס בסנגל, ושנחקקו בזכרוני. "

ב.6.iii. היחס לסטודנטים – עובדים ולא "משתלמים" או "סטודנטים"

109. **אגרוסטאדיס** והחקלאים מתייחסים אל הסטודנטים כאל עובדים לכל דבר ולא כאל "משתלמים". הדגש מושם על תפוקה והספק ולא על לימוד. מיקום ואופי "הלימודים המעשיים" (ולמעשה – עבודת הכפיים המונוטונית) נקבע לא בהתאם לצרכים פדגוגיים אלא בהתאם לצרכים של החקלאים.

110. עניין זה בא לידי ביטוי בכמה היבטים. ראשית, דאגתם היחידה של החקלאים ושל **אגרוסטאדיס** היא למכסות הקטיף. רוב העבודה היא עבודת קטיף מונוטונית וחסרת ערך לימודי, כשה"הדרכה" היחידה היא לקטוף כמה שיותר ולעמוד במכסות מסוימות. מי שלא עומד במכסה שנקבעה – מנוכים סכומים מן התשלום שהוא מקבל.

111. ביצוע העבודה בהתאם לצרכי החקלאים באופן בלעדי וללא תלות בשיקולים פדגוגיים או בתכנית הכשרה מובנית בא לידי ביטוי גם בניודם של הסטודנטים מחקלאי לחקלאי בהתאם לצרכים אד-הוק של החקלאים. מקום העבודה אינו נקבע באופן שיתאי להכשרה כלשהי אלא באופן שיתיישב עם צרכיהם של החקלאים.

112. על היחס אל הסטודנטים כעובדים לכל דבר ניתן ללמוד גם מהאופן בו משולם להם הגמול על עבודתם. ניתן היה לצפות כי משתתפים בתכנית לימודית, המשלבת לימודים עיוניים ולימודים פרקטיים, יקבלו מלגה בגובה קבוע שאינה משתנה בהתאם להספק ולשעות ההשתתפות בלימודים הפרקטיים. אלא שהתשלום החודשי שניתן למשתתפי התכנית משולם להם כשכר עבודה בהתאם לתלוש שכר המונפק להם ומחושב לפי דו"חות של שעות עבודה והספק בעבודת הקטיף.

העתקי תלושי השכר של המבקש 1 לחודשים אוקטובר 2014 עד פברואר 2015 מצורפים ומסומנים **כד'**.

העתקי דו"חות השעות של המבקש 1 לחודשים אוקטובר 2014 עד פברואר 2015 מצורפים ומסומנים **כה'**.

113. כפי שעולה מתלושי השכר, מן הסכומים המשולמים למשתתפי תכנית **אגרוסטאדיס** מנוכים מס הכנסה ודמי ביטוח לאומי לכלל עובד. זאת להבדיל ממלגות הניתנות לסטודנטים לצורך השתתפות בתכנית לימודית.

114. עוד יש לשים לב, כי אף על פי שבפינה הימנית העליונה של תלושי השכר מופיע הכיתוב "אגרוסטאדיס", מספר ה-ח.פ. המופיע על תלושי השכר הוא 0-002523-52. מדובר במספר ה-ח.פ. של חברת **פרי אור בע"מ**, שהיא חברת בת של **חברת מהדרין בע"מ**, משווקת הפירות הגדולה בישראל.

115. דיווחי השעות מלמדים על אופי העבודה. ניתן ללמוד מהם כי הסטודנטים אינם עושים דבר מלבד עבודה טכנית ומונוטונית של קטיף פירות. דו"חות השעות אינם כוללים תיעוד אודות הדרכה שניתנה או פירוט של נושאים שנלמדו במה שאמור היה להיות "לימודים מעשיים". הנתונים היחידים המופיעים בדו"חות הם מספר שעות העבודה ומספר הארגזים שקטף כל עובד במהלך כל יום עבודה.

ב.6. iv. סנקציות, איומים בגירוש, גירוש וכליאה

116. היחס האינסטרומנטלי אל הסטודנטים ותפישתם כעובדים לכל דבר באים לידי ביטוי גם בכך שהם נענשים כאשר הם אינם עומדים במכסות או כאשר הם מרהיבים עוז בנפשם להתלונן. שוט האפשרות לגרש מישראל מונף כל העת מעל לראשם, ובמקרים מסוימים, אגרוסטאדיס אף פועלת כאילו הייתה רשות שלטונית בעלת סמכות גירוש ומוציאה אל הפועל את גירושם של "עושי צרות".

117. "עושי צרות" מאוימים באופן קבוע בגירוש מישראל. כך, למשל, מצהיר המבקש:

"34. במהלך חודש אפריל, שעה שעבדנו ביישוב הסמוך לשדה התעופה שאיני זוכר את שמו (שמו של החקלאי המקום היה צוקי), פניתי אל החקלאי בבקשה מטעם הקבוצה שיגיע לפני השעה 15:00 ולא בשעה 15:30 כדי לשחרר אותנו. מה שהיה קורה הוא שכל יום עבודה שלנו היה מסתיים בשלוש, וצוקי היה מגיע להכין את הניירת ולחתום על רישומי השעות שלנו בשעה 15:30 בלבד. מאחר שהיה עלינו לחזור אל מגורינו בנתניה בכל יום, פניתי אליו בבקשה שיגיע כדי שיספיק לטפל בניירת מוקדם יותר. למחרת היום קיבלתי שיחה מז'ולי, בה נאמר לי שמאחר שהתחצפתי אל צוקי אני מושעה מעבודה למשך יום. כל הקבוצה הסגולית סירבה לצאת לעבודה למחרת במחאה על העונש שקיבלתי, ובתגובה ז'ולי אמרה לנו שהטיסות שלנו בחזרה לסנגל מוכנות לצאת. לא נלקחנו לעבודה במשך כמה ימים כעונש, וגם לא נלקחנו ללימודים באותו יום שלישי, גם כן כעונש. ואולם, משכרנו באותו חודש נוכה שכר לימוד מלא, למרות שלא למדנו באותו יום שלישי, וכן נוכה שכר עבור ימי ה"עונש", שבהם לא עבדנו.

35. אני מניח שחברת אגרוסטאדיס אף פנתה אל שגרירות סנגל להתלונן, משום שלאחר פרשה זו התקשר אלי אדם בשל אלודיוף, אזרח סנגלי העובד בשגרירות, לשאול לפשר הבעיות שלנו בישראל."

118. השעיית סטודנטים מיום עבודה (שאמור להיות יום "לימודים מעשיים") כעונש, וניכוי של התשלום עבור אותו היום מה"מלגה הסטודנטאלית" להם זכאים, באים לידי ביטוי בדיווחי ימי העבודה המונפקים לסטודנטים. בדיווחים אלה (בהם אף מופיע הכיתוב "תפקיד: סנגלים") ניתן לראות ימים בהם מופיע הכיתוב "נענשו ע"י אגרוסטאדיס", ימים בהם מופיע הכיתוב "נענשו ולא עבדו" וימים בהם מופיע הכיתוב "עבדו לאט לא להשלים".

דיווחי ימי עבודה של שלושה מן המשתתפים בתכנית מצורפים ומסומנים כו'.

119. מר Mouhamed Diouf מסביר בתצהירו כי האיומים בגירוש מישראל הם עניין שגרתי:

25. אם אנחנו עושים משהו למורת רוחם של החקלאים או של ז'ולי, אנחנו נענשים על ידי כך שלא מאפשרים לנו לעבוד, ולא משלמים לנו. כל הזמן החקלאים מאיימים עלינו להחזיר אותנו למדינה שלנו. על כל בעיה או מחלוקת עם אחד החקלאים מיד מאיימים לדווח לחברת אגרוסטאדיז ולהחזיר אותנו לסנגל. לפני מספר חודשים ז'ולי החתימה אותנו על התחייבות שלא נעשה בעיות לחקלאים או לחברת אגרוסטאדיז, ושאלם אנחנו נפר את ההתחייבות אז העונש הוא הרחקה מהתוכנית וגירוש מהמדינה."

120. מעצר וגירוש "עושי צרות" מישראל אינו רק איום סרק שנועד למשמע את הסטודנטים, אלא אמצעי שנקט בפועל. כך, למשל, בחודש מאי 2015, קבוצה של סטודנטים מסנגל התלוננה על ניכויים מהתשלום שהגיע להם עבור עבודתם בחודש הקודם ועל תנאי מגוריהם. הסטודנטים נדרשו לכתוב מכתבי התנצלות המופנים אל **אגרוסטאדיס**. אחת הסטודנטיות, **דארו סמב**, לא כתבה מכתב כזה ולכן הודע לה כי עליה לעזוב את התכנית ולחזור לסנגל. ביום 16.5.2015 הגיעו שלושה נציגי **אגרוסטאדיס** למשק בו עבדה גבי סמב, הכניסו אותה לרכב תוך שימוש בכוח פיזי, ולקחו אותה לנמל התעופה בן-גוריון. כאשר הגיעו אל נמל התעופה, גבי סמב טענה כי דרכונה אינו מוחזק בידיה, ולכן אי אפשר היה להטיסה מישראל. נציגי אגרוסטאדיס נטשו אותה בנמל התעופה, שם לנה גבי סמב. למחרת בבוקר, ביום 17.5.2015, נסעה למגוריהם של אזרחי סנגל אחרים המשתתפים בתכנית **אגרוסטאדיס**. ידידה של גבי סמב, מר לאמין נדיה, אחד המשתתפים בתכנית שתצהירו תומך בבקשה זו, פנה אל נציגת חברת **אגרוסטאדיס** וביקש ליישר את ההדורים. בתגובה אסף נציג של החברה את מר נדיה ואת גבי סמב ברכב. נאמר להם כי הם נלקחים אל משרדי אגרוסטאדיס, אולם הרכב נעצר בתחנת דלק והתעכב שם, עד שהגיעו פקחי משרד הפנים, שהגעתם למקום תואמה, ככל הנראה, מראש עם **אגרוסטאדיס**. לשניהם היה באותו מועד רישיון ישיבה בתוקף. הפקחים דרשו לעיין בדרכוניהם. מר נדיה לא נשא עליו דרכון. גבי סמב נשאה עליה את צילום דרכונה ורישיון הישיבה שלה. גבי סמב נעצרה ומר נדיה לא נעצר.

121. לאחר מעצרה של גבי סמב פנו כמה מהמשתתפים הסנגלים בתכנית אל המבקשת 2, עמותת "קו לעובד". המבקשת 2 התחילה לבדוק את עניינם של הפונים אליה והתחילה לטפל בעניין מעצרה של גבי סמב.

122. זמן קצר לאחר מכן קיימה נציגת **אגרוסטאדיס**, ז'ולי בלחסן, שיחה עם מספר סטודנטים מסנגל והסבירה להם מדוע גבי סמב נעצרה. שיחה זו התנהלה בשפה הצרפתית והוקלטה.

העתק תמלול השיחה בשפה הצרפתית מצורף ומסומן כז'.

תרגום לעברית של תמליל השיחה מצורף ומסומן כח'.

ההקלטה מוגשת על גבי ה-CD המצורף לבקשה.

123. בהקלטה נשמעת ז'ולי אומרת, בין השאר, את הדברים הבאים בהתייחסה למעצרה של גבי דארו סמב:

"המקרה של לאמין. לאמין הוא המנהיג של הקבוצה כולה, וכאשר היו בעיות עם דארו הוא ניסה לעזור לדארו במקום להבין שהבעיה של דארו מייצרת בעיות לכל הקבוצה, ואפילו אני דיברתי עם אנשים כאן שאמרו לי: 'זה השפיע על המורל של כולם'. אוקיי?"

זה קשה כשלמישהו יש בעיה. וכאשר אחד מכם הוא המנהיג אני חושבת שהוא זקוק לתמיכה של כל הקבוצה, לא רק של אדם אחד.

לדארו הייתה הזדמנות אחת לצאת מהמצב הזה. היא לא ניצלה אותה, היא הייתה עקשנית מאוד, מאוד לא מנומסת. עד כדי כך עקשנית שהיא נשארת במשטרה, היא נמצאת בכלא לא בגלל ששמתי אותה שם, אלא בגלל שהיא מסרבת לחתום על הנייר וללכת הביתה. בסדר?

אנחנו ביקשנו שישחררו אותה, שייתנו לה ללכת הביתה.

בחיים לא הייתי רוצה שהיא תבלה לילה אחד בכלא, כמו שאני לא רוצה שהילדים שלי יבלו בכלא, זה לא מקום לבני אדם. אבל היא, היא התעקשה להמשיך.

לאמין לקח אותה לעורכי דין בשביל עניינים שאפילו לא קיימים, כאילו אנחנו הפרנו את החוזה, אבל זה לא קיים בכלל, אנחנו הסברנו ללאמין שזה לא קיים, שזאת תכנית ואין פה חוקי עבודה. כל מה שהגיע לה היא קיבלה.

124. גב' סמב בילתה מספר ימים במעצר, ורק בעקבות פנייה של עוה"ד חני בן-ישראל מקו לעובד ואסף וייצן ממוקד סיוע לעובדים זרים, שגוללה את השתלשלות העניינים, הוחלט לשחררה. **אגרוסטאדיס** עמדה על כך שהשתתפותה בתכנית תופסק, ומספר ימים לאחר שחרורה ממעצר עזבה את ישראל ושבחה לסנגל.

העתק פנייתם של עוה"ד בן ישראל ווייצן מיום 20.5.2015 מצורף ומסומן **כט'**.

125. מר Ndiaye Lamine מתייחס בתצהירו לפרשת מעצרה של גב' דארו סמב, כך :

"33. זמן קצר לאחר מכן התלוננו על תנאי המגורים שלנו ועל הניכויים מן השכר. בתגובה דרשו מאיתנו נציגי אגרוסטאדיס להתנצל בכתב כתנאי להמשך ההשתתפות בתכנית. כתבנו מכתבי התנצלות על מנת שלא יגרשו אותנו מישראל.

34. ואולם דארו סמב, משתתפת סנגלית בתכנית, לא ידעה על דרישת ההתנצלות ולכן לא כתבה מכתב התנצלות כזה. דארו הגיעה אל מגורינו בנתניה ביום 17.5.2015 וסיפרה לנו שיום לפני כן הודיעה לה חברת אגרוסטאדיס שמשום שסירבה להתנצל השתתפותה בתכנית מופסקת ועליה לעזוב את ישראל. היא סיפרה לנו שהוכנסה בכוח לרכב ונלקחה אל נמל התעופה בן גוריון, וכי לאחר שטענה כי דרכונה אינו בידיה ננטשה בשדה התעופה ונאלצה ללון שם.

35. פניתי אל אגרוסטאדיס בניסיון ליישר את ההדורים, ובתגובה הגיעו נציגי החברה ולקחו אותי ואת דארו ברכב. אמרו לנו שלוקחים אותנו אל משרדי אגרוסטאדיס, אבל הרכב נעצר בתחנת דלק.

36. נציג אגרוסטאדיס שהסיע אותנו התעכב בתחנה ללא סיבה ברורה. אז הגיעו פקחי הגירה, שככל הנראה הגעתם תואמה עם אגרוסטאדיס. הם ביקשו לראות את דרכונינו. לשנינו יש ויזה בתוקף. לי לא היה דרכון אך לא עצרו אותי. את דארו, אף על פי שהציגה בפניהם צילום דרכון עם אשרה בתוקף – עצרו."

126. הפרקטיקה של גירוש מי שאגרוסטאדיס רואה בהם "עושי צרות" אינה אירוע חד-פעמי. המבקשת 2, עמותת "קו לעובד", נחשפה בשנים האחרונות למספר קבוצות שהובאו במסגרת התכנית של אגרוסטאדיס והדברים המתוארים כאן חוזרים על עצמם. בין השאר נתקלה "קו לעובד" בקבוצה של עובדים מאוגנדה שחלקם גורשו בכוח משום שלא עמדו במכסות הקטיף שהוטלו עליהם במסגרת "הלימודים המעשיים".

127. גב' נועה שאואר (רכזת תחום חקלאות בקו לעובד) קיבלה ביום 10.3.2015 הודעת דוא"ל ממר ג'ואל קוסטום, אזרח אוגנדה, שבא לישראל במסגרת תכנית אגרוסטאדיס בחודש אוקטובר 2014 יחד עם קבוצת סטודנטים מאוגנדה. הודעתו של מר קוסטום מתארת, כמו התצהירים האחרים שצורפו לבקשה זו, עבודת כפיים מונוטונית שאין בה היבט לימודי ודרישה לעמוד במכסות, שכמובן גם לה אין היבט לימודי כלשהו וכל מטרתה לשרת את הצרכים החקלאיים של המשקים שבהם הוצבו הסטודנטים. כפי שמתאר מר קוסטום, מי שלא עמד במכסת הקטיף שנדרשה זכה לאיומים בגירוש לאוגנדה:

"students where not reaching those two boxes they need from each students, It got their attention and barrack this middle man started following students from the field asking why we are not making two boxes, we gave our reason, they insisted that if we can't then they will take us back to uganda, that day every one made one box almost majority of students they taught students were striking."

העתק הודעת הדוא"ל ממר קוסטום אל גב' שאואר מיום 10.3.2015 מצורף ומסומן ל'.

128. דרישת המכסות והאיום בענישה לא היו "יוזמה מקומית" אלא היו מתואמות עם אגרוסטאדיס. כפי שעולה מהודעתו של מר קוסטום, מספר ימים לאחר מכן ביום "הלימודים האקדמיים" של אגרוסטאדיס, זומנו חלק ממי שלא עמדו במכסת הקטיף לבירור עם נציגי החברה:

"Then sunday class came, our class was called "class 22" in kfar -silver Askeloen, they called students randomly who did not make two box asking what is the general problem of the students."

129. בעקבות חשדם של חלק מחברי הקבוצה כי "מנהיג הקבוצה", סטודנט אוגנדי בעצמו, מדווח על מי שאינו עומד במכסות הקטיף, ביקשו חברי הקבוצה להחליפו ב"מנהיג קבוצה" אחר. הדברים התפתחו לכדי סכסוך בין הקבוצה לנציגי חברת אגרוסטאדיס שהביאה לכך שאגרוסטאדיס החליטה לפעול ממש כרשות שלטונית ולגרשם מישראל. וכך מתוארים הדברים בהודעתו של מר קוסטום שצורפה לתצהירה של גב' שאואר:

"then the next morning monday we went to the field to work, tuesday evening on the 10th of feb. 2015, one of the driver called me joel, barzil, khemist, Rasulu. come we enter the car from the field in the evening."

we drove some small distance , then he said you guys bad news your going back to uganda now. two of you ,have a flight at at 10.45pm and two of you at 5.00am. We are going back to to the house pick your passport, go to bank we close the account, get the computer to school to ARiel Maestracci, we reach the school. he said we are no longer part of the programme right then,good bye that was all and gave us a letter written, we insulted their staff without any hearing we left.

we where taken to airport at 8.00pm and we paid 100 dollars ourself because our flight was not arranged thats how we left israel."

7. ב. ההסכם בין אגרוסטאדיס לחקלאים

130. **אגרוסטאדיס** מחתימה את החקלאים שבמשקיהם עובדים הסטודנטים על הסכם המסדיר את חובותיהם במסגרת "הלימודים המעשיים".

העתק הסכם סטנדרטי בין **אגרוסטאדיס** לחקלאים מצורף ומסומן **לא'**.

131. ההסכם מבהיר כי התכנית "נועדה לאפשר סטודנטים [כך במקור] משתלמים ממדינות מתפתחות בדרום מזרח אסיה **לרכוש ידע ומיומנות בחקלאות מודרנית**" (סעיף 2 להסכם).

132. ההסכם מטיל על החקלאי חובה להעסיק את ה"משתלם" לא פחות מ-8 שעות ביום ולשלם עבור שעות עבודתו. כמו כן ההסכם מטיל על החקלאי חובה להדריך את ה"משתלם", להטמיע את החומר העיוני הנלמד, ולקבוע יחד עם מנחה מאגרוסטאדיס תכנית פרויקט לכל "משתלם". סעיפים 4-7 להסכם מפרטים את חובות החקלאי בעניין זה כדלקמן :

"4. החונכות החקלאית מבוססת על תהליך של למידה תוך כדי עבודה מעשית של המשתלם בחקלאות.

5. תכנית ההכשרה החקלאית כוללת כ-1 ימים בשבוע לימודים עיוניים (כולל סיורים והנחייה מקצועית), כ-5 ימים בשבוע עבודה מעשית במשק החקלאי, ויום מנוחה שבועי. תכנית ההכשרה הינה באחריות אגרוסטאדיס. החקלאי ישחרר את המשתלם לצורך לימודים עיוניים כאמור במועדים שימסרו לו על ידי אגרוסטאדיס.

6. העבודה המעשית של המשתלם במשק החקלאי תתבצע בהתאם לפעילות החקלאית המרכזית של משק החקלאי, ובמשקו בלבד, **כפי שאושרה ע"י אגרוסטאדיס. שינוי מתכנית העבודה יהיה כפוף לאישור אגרוסטאדיס.** מובהר כי חל איסור מוחלט לעשות שימוש במשתלמים לצורך עבודות אחרות וכאלה שאינן כלולות **בהכשרה המעשית כפי שאושרה על ידי אגרוסטאדיס** ובדגש על עבודות שאינן חקלאיות. באחריות החקלאי לספק למשתלם עבודה בהיקף שלא יפחת מ-8 שעות עבודה ביום. מובהר כי

המשתלם יהיה זכאי לשכר עבור 8 שעות עבודה ביום לפחות, וזאת גם אם היקף העבודה שיסופק לו על ידי החקלאי יפחת מ-8 שעות עבודה ביום. כל החלפה של מקום ההשתלמות או מקום המגורים דורשת אישור אגרוסטאדיס מראש.

7. החקלאי יסייע בהדרכת המשתלם ובהטמעת ויישום החומר העיוני הנלמד תוך כדי עבודתו המעשית. החקלאי ישתף פעולה עם מנחה מטעם אגרוסטאדיס בקביעת תכנית פרויקט שתבוצע על ידי המשתלם.

133. אפשר היה לצפות, כי על פי ההסכם בין אגרוסטאדיס לחקלאים, תתחלק עמם אגרוסטאדיס בשכר הלימוד שהיא גובה מהסטודנטים. אחרי הכל, רוב הלימוד המעשי אמור להיעשות במשקו של החקלאי; החקלאי אמור להדריך את המשתלם; ללוות את המשלם; לשתף את המשתלם בתהליך קבלת החלטות לצורך הייצור החקלאי; לשתף את הסטודנט בתכנון המעמיק הנעשה בתהליכי הייצור החקלאי.

134. אך ראו זה פלא, לא רק שאגרוסטאדיס אינה מפרישה כל סכום כסף לחקלאי, אלא שהחקלאי משלם לאגרוסטאדיס סכומים נוספים, נכבדים – עבור כל "ראש" – מעבר ל"שכר הלימוד" שאגרוסטאדיס גובה מהסטודנטים. כך מפורט בסעיפים 17-18 להסכם עם החקלאים:

"17. בגין כל משתלם שיוצב במשק החקלאי שלו ישלם החקלאי לאגרוסטאדיס תשלום חד פעמי בסך של 2,560 ₪ + מע"מ, שלא יקוזז מהמשתלם, עבור אגרות וטיפול בהכנת תכנית ההשתלמות, פעילויות מיוחדות, וביטוח רפואי מקיף (כולל אשפוז) שיירכש על ידי אגרוסטאדיס עבור המשלמים למשך כל תקופת החונכות. סכום זה ישולם על ידי החקלאי במועד חתימת מסמך זה על ידי החקלאי. במקרה בו הכשרת המשתלם תופסק לפני תום תקופת החונכות, יהיה החקלאי זכאי להחזר של חלק יחסי מהתשלום הנ"ל, למעט סך של 990 ₪ מהתשלום הנ"ל אשר לא יוחזר לחקלאי בשום מקרה.

18. בנוסף ישלם החקלאי לאגרוסטאדיס בגין כל משתלם סך של 470 ₪ לחודש, שלא יקוזז מהמשתלם, הכולל טיפול שוטף בתכנית והתשלום עבור כל חודש ישולם עד לא יאוחר מה- 5 לחודש אחריו."

135. אם היה החקלאי נדרש ללמד, ולהכשיר, ולחנוך, ולשתף בקבלת החלטות, ולחלוק עם הסטודנט הזר את הידע הרב השמור אצלו לגבי תכנון וביצוע הליכי הייצור החקלאי, היה החקלאי דורש ודאי לקבל תשלום עבור כל משתלם, מתוך שכר הלימוד שגובה אגרוסטאדיס. אם "הכשרת המשתלם" הייתה מופסקת לפני תום תקופת החונכות" היה וודאי ההסכם צריך לקבוע שהחקלאי ישיב חלק מהתשלום שקיבל, הואיל שהוא אינו נדרש להשלים את מלאכת החניכה לגבי אותו סטודנט.

136. המציאות הפוכה כמובן. החקלאי משלם הואיל והוא אינו נותן דבר. הוא רק מקבל עובדי כפיים זולים, מעבר למכסת ההיתרים להעסקת עובדים זרים, ככל שמכסה כזו מאושרת לו. "הכשרת המשתלם", "תקופת החונכות", כל מכבסת המילים הזו היא מס שפתיים. בדיות שנועדו לכסות על מצב הדברים בפועל. התשלום שהחקלאי משלם הוא דמי תיווך עבור עובדים זרים מעבר למכסה.

137. יש לציין שמס השפתיים הנ"ל לא משולם רק כדי להסוות את הונאת הסטודנטים, אלא גם, ואולי בעיקר, משום שמדובר בהונאה של רשויות המדינה. אלו, כזכור, מעניקות ויזות סטודנט לבאי התכנית. ויזות סטודנט שכלל אינן מרשות לסטודנט הבא בשערי המדינה לעבוד. וכאמור, גביית דמי תיווך, על ידי מי שאינו מורשה לכך ובסכומים גבוהים מהמותר, היא עבירה על החוק. כדי להתחכם למסגרת חוקית זו, המופרת דה-פקטו ברגל גסה, ערוך ההסכם עם החקלאי כפי שהוא ערוך.

138. על כל פנים, ההסכם הנ"ל לא נועד להסדיר באמת תכנית השתלמות מעשית ומקצועית כפי שהובטחה לסטודנטים ושאותה על אגרוסטאדיס היה להוציא אל הפועל בסיוע של החקלאי – תכנית כזו כפי שתיארנו לא יושמה בשום צורה ואופן – ותכליתו האמיתית היא להסדיר את התחייבות החקלאי לשלם דמי תיווך דה פקטו לאגרוסטאדיס, תוך שימוש בהגדרות שאין להן כל אחיזה בעולם המציאות כגון "הכשרת המשתלם" או "תקופת החונכות", כמראית עין המסווה את הפרת חוקי המדינה.

8. ב. העובדות – סיכום ביניים

139. מהעובדות שפורטו מעלה עולה שאגרוסטאדיס היא כלי בידי תשלובת חקלאית-תעשייתית מהגדולות בישראל. באמצעות אגרוסטאדיס מספקת תשלובת זו צורך של מעסיקים ומשקים חקלאיים הקשורים בה, בעובדים זרים, שאפשר לשלם להם שכר נמוך, מעבר למכסות העובדים הזרים המאושרות.

140. לצורך זה מוצגת לסטודנטים זרים תמונה כוזבת של המציאות שמחכה להם בישראל, וניתנות להם התחייבויות שאינן מקוימות ושאינן לאיש כוונה לקיימן.

141. לסטודנטים מובטחת תכנית לימודית הכוללת לימוד מעשי של ממש של תהליך הייצור החקלאי – חניכה, הדרכה, העברת ידע בתכנון הייצור החקלאי, העברת ידע בתהליכי קבלת החלטות, שילוב של טכנולוגיה מתקדמת, שימוש במעבדות, חניכה בפרויקטים לימודיים תוך כדי התכנית המעשית, ועוד. עבור כל הטוב הזה הסטודנטים עוזבים את ארץ מוצאם לתקופה של כשנה, משלמים את עלותם של כרטיסי טיסה, וכמובן, משלמים "שכר לימוד".

142. אך המציאות העגומה היא שלמן הגעתם לישראל הסטודנטים משמשים בפועל כעובדי כפיים; הם מוצבים אצל מעסיקים מתחלפים בהתאם לצורך בעבודה וללא שום שיקול "אקדמי"; הם לא זוכים לשום הדרכה וחניכה; החקלאי כלל אינו מדבר איתם, ככל שיש מישהו במשק שדובר את שפתם; הם מופעלים לרוב על ידי מנהלי עבודה או על ידי העובדים התאילנדים; מרגע הצבתם הם נדרשים לבצע עבודות מונוטוניות ובלתי מלמדות כקטיף, גיזום וניכוש עשבים; הם אף נדרשים לעמוד במכסות של כמות הקטיף, שאחרת יופעלו כלפיהם סנקציות כלכליות; תלונות נענות באיומים כי התכנית תופסק מבלי לקבל תעודה בדבר השלמתה והסטודנט יגורש.

143. תכנית ההשתלמות בחקלאות שנשלטת על ידי גרנות ומופעלת באמצעות אגרוסטאדיס היא אם כן – הונאה ותרמית.

ג. התנאים לאישור תובענה ייצוגית

ג.1. התנאים לפי חוק תובענות ייצוגיות

144. התנאים לאישור תובענה כייצוגית קבועים בסעיף 4 ובסעיף 8 לחוק תובענות ייצוגיות, כאשר סעיף 3(א) לחוק קובע את סוגי התביעות והעניינים שבהם ניתן להגיש תובענה ייצוגית.

145. ברישא של סעיף 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות נקבע כי

"(א) לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה כמפורט בתוספת השניה או בענין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית;"

146. סעיף 4 לחוק תובענות ייצוגיות מורה כי

"(א) אלה רשאים להגיש לבית המשפט בקשה לאישור תובענה ייצוגית כמפורט להלן:

(1) אדם שיש לו עילה בתביעה או בענין כאמור בסעיף 3(א), המעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם – בשם אותה קבוצה;

(2) ...;

(3) ארגון בתביעה או בענין כאמור בסעיף 3(א), שבתחום אחת המטרות הציבוריות שבהן עוסק הארגון – בשם קבוצת בני אדם אשר אותה תביעה או אותו ענין מעוררים שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עמה, ובלבד שבית המשפט שוכנע כי, בנסיבות הענין, קיים קושי להגיש את הבקשה בידי אדם כאמור בפסקה (1) ואולם, המועצה הישראלית לצרכנות כהגדרתה בחוק המועצה הישראלית לצרכנות, התשס"ח-2008, תהיה רשאית להגיש בקשה לאישור תובענה כתובענה ייצוגית, אף אם אין קושי להגיש את הבקשה בידי אדם כאמור בפסקה (1)."

147. וסעיף 8 לחוק תובענות ייצוגיות מורה כי

"(א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה:

(1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;

(2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;

(3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה בענין זה;

(4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בתום לב."

2.ג. תביעה כמפורט בתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות שיש אפשרות סבירה שתוכרע לטובת הקבוצה

148. בפרט 1 בתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות מופיע כך – "תביעה נגד עוסק, כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן, בקשר לענין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו." פשיטא שכל אחת מהמשיבות היא "עוסק", כמשמעו של דבר בחוק הגנת הצרכן ("מי שמוכר נכס או נותן שירות דרך עיסוק, כולל יצרן"), ושהסטודנטים הזרים הם "לקוחות" שלהן, עמם המשיבות התקשרו בעסקה למתן שירות מסוג תכנית לימודית כנגד תשלום שכר לימוד.

149. **עילת תרמית** – תכנית המשתלמים בחקלאות, המופעלת על ידי המשיבות באמצעות **אגרוסטאדיס**, כל כולה תרמית והונאה מתוכננת של הסטודנטים הזרים המובאים בדרך זו לישראל (ובתוך כך גם של רשויות המדינה המנפיקות אשרות סטודנט לכל הבאים).

150. מדובר במערך המופעל על ידי ארגונים הפועלים מטעם עשרות מעסיקים חקלאיים ועבורם, במטרה לספק לאותם מעסיקים כוח עבודה זר, ולכן זול, מעבר למכסת העובדים הזרים המותרת לאותם מעסיקים (ככל שהותרה להם).

151. בתוך כך גם משלשות המשיבות לכיסן עשרות מיליוני שקלים, בין מגביית "שכר לימוד" שתמורתו לא ניתנת תכנית הלימוד שהובטחה, ובין מגבייה – תוך הפרת חוק – של דמי תיווך, פשוטו כמשמעו, מהחקלאים הנהנים מאספקת הסטודנטים המשמשים אותם כעובדים לכל דבר.

152. **אגרוסטאדיס** היא כלי בידי בעלי השליטה בה, משיבות 2-3. **אגרוסטאדיס** משמשת את **קבוצת גרנות** ככסות בדויה של מוסד לימודי. בפועל **אגרוסטאדיס** מתפקדת כקבלן כוח אדם, המספק עובדים זרים למעסיקים, המואגדים באמצעות **גרנות** ו- **מיגר**, תוך הונאת הסטודנטים הזרים כי יזכו לתכנית לימוד מעשית.

153. כאמור, **מיגר**, שהיא זרועה ההחזקות של **גרנות**, מחזיקה מחצית ממניות אגרוסטאדיס, הכתובת זהה, אגרוסטאדיס מוצגת כלפי כולי עלמא כחלק בלתי נפרד מקבוצת גרנות, ובנוסף **שלושה מבין ארבעה הדירקטורים של אגרוסטאדיס הם הבכירים שבנושאי המשרה בגרנות, לרבות יו"ר ומנכ"ל גרנות.**

154. הגוף שמתווה אפוא את דרך הפעולה התרמיתית של אגרוסטאדיס, הגוף שמוביל את הונאת הסטודנטים לחשוב שיזכו לתכנית לימודית, והגוף ששולט באגרוסטאדיס בודעו כי זו אינה מספקת בפועל אפילו לא קצה קציהו של לימוד מעשי, אלא רק מנצלת את הסטודנטים ככוח עבודה כפיים זול המועבר תמורת דמי תיווך מידו של מעסיק חקלאי אחד לאחר - הוא **גרנות**.

155. שלוש המשיבות הונו, אפוא, את אלפי הסטודנטים שהשתתפו בתכנית וביצעו כלפיהם עוולת תרמית.

156. **עילות הטעייה, ניהול מו"מ בחוסר תום לב, והפרת חוזה (ולמצער, קיומו בחוסר תום לב)** – המצגים הכוזבים המוצגים לסטודנטים הזרים עובר לבואם לישראל עולים גם כדי הטעייה, כמשמעה בסעיף 15 לחוק החוזים (חלק כללי), ובוודאי ניהול משא ומתן שלא בתום לב, כמשמעו של דבר בסעיף 12 לחוק החוזים (חלק כללי).

157. הסטודנטים מוטעים לחשוב שיזכו לתכנית לימוד מעשית שתכשיר אותם לנהל משק חקלאי. הם מוטעים לחשוב שיזכו להדרכה ולחניכה; שיתנסו ויתלמדו בתהליכי התכנון וקבלת ההחלטות במסגרת הייצור החקלאי; שייחשפו למגוון רחב של תחומים חקלאיים; שההתנסות תכלול היחשפות לטכנולוגיות מתקדמות ולשימוש במעבדות; ושכל הטוב הזה יורעף עליהם תוך תהליך לימודי סדור ומובנה, הכולל ביצוע פרויקטים לימודיים במהלך השנה בליווי וחניכה של אנשי מקצוע. ובמציאות, כמתואר לעיל, לא מיניה ולא מקצתיה. דבר מהאמור לא מקוים.

158. מהאמור עולה כי האופן בו יושמה "תכנית המשתלמים בחקלאות" של אגרוסטאדיס – למעשה ובעיקר מבלי לספק כל לימוד מעשי – מהווה, אם כן, גם הפרה של החוזה עם הסטודנטים (ולכל הפחות ולמען הזהירות גם קיומו שלא בתום לב, כמשמעו של דבר בסעיף 39 לחוק החוזים (חלק כללי)).

159. במסגרת המצגים המוצגים לסטודנטים וההתחייבויות הניטלות כלפיהם, גרנות ו- מיגר עומדות לצד אגרוסטאדיס בחזית למול הסטודנטים ולוקחות חלק בהטעייתם. למשל שמה של גרנות מופיע לצד זה של אגרוסטאדיס על גבי ההסכם האחיד עליו מוחתמים הסטודנטים, וכך השימוש בשמה של גרנות מסייע ביצירת המצג כאילו מדובר בתכנית רצינית שמאחוריה עומדים גופים שניתן לסמוך עליהם, וניתן להפקיד בידיהם שנה מהחיים, וניתן להתחייב לשלם להם סכומי כסף, עבור כרטיסי טיסה וכמובן עבור תכנית לימודית בסטנדרט גבוה אותה הם מתחייבים לספק.

160. בשל כל אחת מהעילות הנ"ל, תרמית, הטעייה, ניהול מו"מ בחוסר תום לב והפרת החוזה (ולמצער קיומו שלא בתום לב), יש לחייב את המשיבות לפצות את הסטודנטים בסכום "שכר הלימוד" שגובה מהם, 11,440 ₪ לכל סטודנט, ובסכום כרטיסי הטיסה שנאלצו לממן את עלותם, 3,200 ₪ לכל סטודנט. הכל כמובן בצירוף הצמדה וריבית.

161. הואיל ועד כה השתתפו 4,536 סטודנטים בתכנית המדוברת, סכום הפיצוי לכלל הקבוצה בגין המרמה, ההטעייה והפרת החוזה (או קיומו שלא בתום לב), נאמד (ללא הצמדה וריבית) בסך 51,891,840 ₪ בגין "שכר הלימוד" המצרפי הגזול, וסך של 14,515,200 ₪ (ללא הצמדה וריבית) בגין עלותם המצרפית של כרטיסי הטיסה.

162. עשיית עושר שלא במשפט – מעבר לכספים המתקבלים מהסטודנטים, שאגרוסטאדיס, ובאמצעותה המשיבות 2-3, משלשלות לכיסיהן באמצעות הונאת הסטודנטים, הטעייתם והפרת החוזה עמם, המשיבות גם מתעשרות על חשבון הסטודנטים שלא כדין, הואיל שהן מנצלות את הונאתם, הטעייתם והפרת החוזה עמם גם כדי לקבל תשלומים מהחקלאים, שאינם אלא דמי תיווך בלתי-חוקיים.

163. המשיבות מרמות את הסטודנטים, מטעות אותם ומפרות כלפיהם את התחייבותיהן, ובדרך זו, על חשבונם של הסטודנטים, הן מקבלות לידיהן נכס רב ערך – מאגר של ידיים עובדות בזיל הזול, שניתן לסחור בהן, היינו להעמידן לרשותם ולשימושם של מעסיקים חקלאיים, השמחים לקבל עובדים מעבר למכסות העובדים הזרים המאושרות להם על ידי המדינה. המשיבות יודעות כמובן לנצל נכס זה עד תום, והן דורשות מהחקלאים ומקבלות תמורתו סכומי כסף שהם למעשה דמי תיווך (הנגבים שלא כחוק).

164. כפי שאמרנו, עבור כל סטודנט משלם החקלאי סכום קבוע בסך 2,560 ₪, ועוד 470 ₪ בכל חודש (470 ₪ X 11 חודשי התכנית = 5,170 ₪), היינו 7,730 ₪ לכל סטודנט. במכפלת מספר הסטודנטים שהשתתפו החל משנת 2008 בתכנית, מדובר בסכום מצרפי בסך 35,063,280 ₪ (ללא הוספת ריבית והצמדה).

165. כנגד המשיבות עומדות אפוא עילות תביעה משותפות של תרמית, הטעייה, הפרת חוזה (ולמצער קיומו שלא בתום לב), ועשיית עושר שלא במשפט.

166. עילות התביעה מעוררות באופן ברור ומובהק שאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה.

167. בין השאלות המשותפות ניתן למנות את הבאות: מהו תוכן של ההתחייבויות שניטלו כלפי הסטודנטים הזרים?; האם ההתחייבויות קוימו או הופרו?; האם אגרוסטאדיס התייחסה אל הסטודנטים כאל "סטודנטים" או כאל "עובדים"?; למשל, האם אגרוסטאדיס ערכה תכנית סדורה ומובנית ללימוד חקלאות באופן מעשי?; האם יישמה בפועל תכנית סדורה ללימוד חקלאות מעשי?; האם פיקחה על יישומה של תכנית כזו?; האם העמידה מערך חניכה והדרכה שילווה את הסטודנטים?; האם הציבה את הסטודנטים במשקים מתוך שיקול פדגוגי או לפי צרכי החקלאים בעובדים?; האם דאגה שהסטודנטים יזכו לחניכה בתכנון הייצור החקלאי ובקבלת החלטות ביצועיות?; האם דאגה שהסטודנטים יתנסו בתהליכים מגוונים של ייצור חקלאי?; האם דאגה שהסטודנטים יזכו להתנסות בשימוש בטכנולוגיות מתקדמות ובמעבדות? וכדומה.

3.ג. תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת לבירור התביעה

168. בהתחשב בטיבו של המקרה ובטיבן של הטענות שהועלו לעיל, תובענה ייצוגית היא ההליך המתבקש בנסיבות העניין.

169. מדובר באלפי סטודנטים – למעלה מ-4,500 מאז שנת 2008 – שהמשיבות נהגו בהם באותה דרך.

170. הנוק לכל סטודנט וסטודנט אינו פעוט, בוודאי לא במושגי מדינות מוצאם של מרבית הסטודנטים שהשתתפו בתכנית, אולם אין מדובר בנוק שיהיה כלכלי לברר בעניינו תביעה פרטנית מהסוג שיש לברר בפרשה זו.

171. החלופה לתובענה ייצוגית, שהיא הפניית הסטודנטים להגיש תביעות אישיות פרטניות, אינה יעילה ואינה הוגנת.

172. לאור השאלות המשותפות שמעוררת התביעה ומשום התרמית האחידה מבחינה מהותית לה אחראיות המשיבות, אין כל טעם של יעילות בהגשה של אלפי תביעות קטנות וניהולן.

173. על כל פנים, הליכים כאלה לא יוכלו להיות מוגשים ומנוהלים. הסטודנטים מגיעים לישראל לתקופה קצרה בת 11 חודשים. אין הם רשאים להישאר בישראל מעבר לכך לצורך ניהול תביעתם. מערכת המשפט למעשה אינה נגישה לסטודנטים באופן אישי, בשל היותם זרים המגיעים לתקופה קצרה לישראל ואינם שולטים בשפתה ובחוקיה. שכירת שירותיו של עו"ד לצורך ניהול תביעה פרטנית שכזו אינו יכול להיות כלכלי.

174. תובענה ייצוגית היא אמצעי משפטי שבראש ובראשונה נועד לאפשר לברר תביעה בשם קבוצה שניזוקה ממעשי או מחדלי גוף מפר ומעוול רב כוח וממון, שעה שאין זה סביר שכל אחד מהפרטים בקבוצה יתבע בעצמו את נזקיו, או שיהיה זה בלתי יעיל שכך יעשה.

175. בענייננו מדובר בהתקשרות שטיבה, תוכנה והמצגים שבבסיסה אחידים, ושנעשתה בין גופים רבי ממון לבין אלפי אנשים פרטיים. המרמה, ההטעייה והפרת ההתחייבויות, כלפי כל אחד ואחד מאותם אנשים, נעשו באותה דרך והן מעוררות שאלות אחידות. סכומי הנזק של כל אחד מהפרטים אינם מאפשרים ניהול כלכלי של תביעות פרטניות.

176. סיכומו של דבר, תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת לברר את התביעה שעל הפרק.

4.ג. ניהול התביעה וייצוג הקבוצה בדרך הולמת ובתום לב

177. המבקשים נכונים לנהל תביעה זו תוך הקדשת יכולותיהם וזמנם לטובת הקבוצה.

178. עילות התובענה של המבקש, מר דיופ, הן אותן עילות העומדות לכל חברי הקבוצה.

179. לעניין ניהול התביעה על ידי עמותת "קו לעובד" (מבקש 2), לצד המבקש 1, מר דיופ, נזכיר כי בסעיף 4(א)(3) לחוק תובענות ייצוגיות קבועים התנאים לאישור תובענה ייצוגית שהוגשה על ידי תובע שהוא "ארגון", כמשמעו בחוק תובענות ייצוגיות. וזו לשון הסעיף הנ"ל:

"ארגון בתביעה או בענין כאמור בסעיף 3(א), שבתחום אחת המטרות הציבוריות שבהן עוסק הארגון – בשם קבוצת בני אדם אשר אותה תביעה או אותו ענין מעוררים שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עמה, ובלבד שבית המשפט שוכנע כי, בנסיבות הענין, קיים קושי להגיש את הבקשה בידי אדם כאמור בפסקה (1) ואולם, המועצה הישראלית לצרכנות כהגדרתה בחוק המועצה הישראלית לצרכנות, התשס"ח-2008, תהיה רשאית להגיש בקשה לאישור תובענה כתובענה ייצוגית, אף אם אין קושי להגיש את הבקשה בידי אדם כאמור בפסקה (1)."

180. "ארגון" מוגדר בסעיף 2 לחוק תובענות ייצוגיות, כך:

" "ארגון" – תאגיד, למעט תאגיד שהוקם על פי דין, או הקדש, הקיים ופועל באופן סדיר וממשי במשך שנה לפחות לקידום מטרה ציבורית, אחת או יותר, ושנכסיו והכנסותיו משמשים להשגת המטרות הציבוריות בלבד, ובלבד שפעילותו אינה מטעם מפלגה או גוף פוליטי אחר או בזיקה למפלגה או לגוף כאמור או לשם קידום מטרותיהם;"

181. כעולה מלשון החוק, אלה הם התנאים להגשת תובענה ייצוגית על ידי "ארגון":

– עילת תביעה לכאורה;

– קושי להגיש את הבקשה בידי אדם מבין חברי הקבוצה הרלוונטית;

– הארגון פועל למעלה משנה לקידום מטרות ציבוריות מעין אלו שהתביעה עשויה לקדם.

182. כבר נפסק כי "התכלית המרכזית של החוק כולו, ובפרט של סעיף זה, היא קודם כל להביא למיגורן של עוולות המוניות", ועל כן "אל לו לבית המשפט לקבוע מבחנים דוקנניים וטכניים שיעקרו את תוכנו של הסעיף ואת מטרת קיומו" [כב' השופט ח' כבוב, ת"צ (ת"א) 2484-09-12 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' כהן (נבו, 18.2.2013) (להלן: עניין הצלחה הראשון)].

183. על כך שאין להציב מכשולים פרוצדוראליים דוקנניים בפני תובענות ייצוגיות המעלות סוגיות בעלות חשיבות ציבורית והמוגשות בידי ארגונים שעיסוקם בקידום מטרות ציבוריות, ר' גם ת"צ (י-ם) 23955-08-12 קולך - פורום נשים דתיות נ' רדיו קול ברמה (נבו, 9.9.2014), לאמור:

"בענייננו מדובר בתובענה המעלה סוגיה עקרונית בעלת חשיבות ציבורית שעניינה בזכות לשוויון ומניעת הפליה בתקשורת. יש בתובענה, כמו גם בהגשתה ע"י ארגון העוסק בקידום שוויון מגדרי – ארגון, כאמור, בעל ענין, ידע ויכולת לניהול התובענה – כדי להגשים את מטרות חוק תובענות ייצוגיות. בנסיבות אלה, וככל שיש עוד צורך בכך, ניתן להקל עם המבקשת בכל המתייחס לתנאים הפרוצדוראליים להגשת התובענה (ור' גם החלטת כב' השופט ח' כבוב בת"צ (ת"א) 2484-09-12 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' דוד כהן, [פורסם בנבו] פסקה 34, ניתן ביום 18.2.13).

184. עוד נפסק בעניין הצלחה הראשון בנושא מבחן ה"קושי", ש"ש... ראוי כי בית המשפט יצוק תוכן למושג זה ממקרה למקרה, כל אחד על פי נסיבותיו. כך יתעצב המושג בצורה נכונה יותר שתואמת את המציאות...".

185. ובאשר למבחן מהות הארגון נפסק בעניין הצלחה הראשון כי "גם כאן, על הדבר להיבחן לפי נסיבות המקרה הספציפיים, כאשר הוא אינו נבחן במנותק מיתר השיקולים הרלוונטיים לתיק".

186. ומכל מקום, נפסק בעניין הצלחה הראשון כי קיום המבחנים לפי סעיף 4(א)(3) לחוק תובענות ייצוגיות ייבחן כחלק מהדיון בבקשה לאישור התובענה הייצוגית, שהוא כשלעצמו דיון מקדים מעצם טיבו, ולא בשלב טרום מקדמי. ולעניין זה ר' גם החלטת כב' השופט פרופ' ע' גרוסקופף בת"צ (מרכז) 10538-02-13 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת (ע"ר) נ' אל-על נתיבי אויר לישראל בע"מ (נבו, 12.11.2013, בפסקה 7א').

187. ובענייננו, קו לעובד היא עמותה ללא כוונת רווח, שמטרתה להגן על זכויות העובדים המקופחים ביותר במשק הישראלי. העמותה מסייעת לעובדים שזכויותיהם הופרו, באמצעות סיוע פרטני ופעילות ציבורית כוללת. קו לעובד פועלת מזה שנים רבות, וצברה ניסיון רב בהגנה על זכויותיהם של זרים הנמצאים בישראל ועובדים בה, לרבות בחקלאות.

188. הסטודנטים הזרים המשתתפים בתכנית המנוהלת על ידי אגרוסטאדיס, שבה עוסקת הבקשה, זוכים בפועל ליחס של עובדים זרים בחקלאות, ולמטה מכך, ומכאן מעורבותה של קו לעובד בטיפול בעניינם.

189. קו לעובד עוקבת אחר תופעת יבוא הסטודנטים המשתלמים בחקלאות מזה מספר שנים, נעשו מצדה בעבר פניות בעניין זה לרשויות הרלוונטיות, ונציגות העמותה גם השתתפו בדיון שנערך בכנסת בנושא זה.

העתק פרוטוקול הישיבה שנערכה בכנסת בנושא המשתלמים בחקלאות בהשתתפות נציגות קו לעובד ביום 10.9.2014 מצורף ומסומן לב'.

העתקי פניות של קו לעובד לרשויות בנושא תכניות המשתלמים בחקלאות מצורפים ומסומנים לג'.

190. יצוין כי במענה לפניות קו לעובד השיב מר חיים חשן ממשד החוץ ביום 23.11.2014 כי "הוועדה למשתלמים בחקלאות" צפויה להתכנס ביום 14.12.2014 ותדון גם בנושאים שהועלו בפנייה. בהמשך, ביום 15.12.2014 הודיע מר עמוס ארבל, מנהל אגף מרשם ומעמד ברשות האוכלוסין וההגירה, כי "במהלך ישיבת הוועדה סוכם כי לא ייפתחו מרכזים חדשים מעבר לששת המרכזים הפועלים כיום".

העתק מכתבו של מר חיים חשן ממשד החוץ מיום 23.11.2014 מצורף ומסומן לד'.

העתק מכתבו של מר עמוס ארבל מרשות האוכלוסין מיום 15.12.2014 מצורף ומסומן לה'.

191. נציגות הארגון אף הוזמנו על ידי רשות ההגירה לפגישה בעניין "תכניות המשתלמים בחקלאות", שהתקיימה ביום 16.3.2015, ובה השתתפו גם נציגי משרד החוץ, החקלאות, הפנים והכלכלה. בפגישה זו הוצגה בפני נציגות קו לעובד מצגת המפרטת את מספר המשתתפים בתכניות המשתלמים (נספח ו' לבקשה).

192. לצרכי הבקשה דנא מתקיימים אם כן בקו לעובד, באופן ברור ומובהק, התנאים הדרושים כדי להיקרא "ארגון", כמשמעו של מושג זה בסעיף 2 ו-4(א)(3) לחוק תובענות ייצוגיות.

193. ומכאן לשאלת ה"קושי" בהגשת התביעה על ידי אדם שלו עילת תביעה אישית. בענייננו "קושי" זה אינו מתמצא רק באיתור סטודנט זר המשתתף בתכנית והנכון לשמש כתובע מייצג. אמנם מרבית הסטודנטים המשתתפים בתכנית ואשר פנו אל קו לעובד חוששים לעמוד בחזית התביעה פן יבולע להם (ימנע מהם שכר כנגד עבודה שכבר נעשתה על ידם, אגרוסטאדיס תפעל למעצרו וגירושו, כפי שכבר עשתה בעניינם של אחרים, וכדומה), אך ישנם בכל זאת גם כאלה הנכונים לעשות כן, ולראיה המבקש, מר דיופ, שהתביעה הוגשה בשמו, לצד קו לעובד.

194. עיקר ה"קושי", המצדיק בנסיבות העניין לאשר ייצוג בתובענה הייצוגית גם באמצעות "ארגון", טמון בכך שקבוצת התובעים הפוטנציאליים מורכבת כולה מאנשים המגיעים לישראל למשך פרק זמן מוגבל וקצר, בן 11 חודשים לכל היותר, כאורכה של התכנית שבה הם משתתפים, ובהתאם לתקופת ויזת הסטודנט הניתנת להם.

195. לנוכח פרקי הזמן הארוכים הרבה יותר הנדרשים לצורך בירור הליך כעין זה, מובן שכל תובע מייצג, מבין חברי הקבוצה, ייצא מישראל זמן קצר יחסית לאחר הגשת התובענה, ולא ייצא בישראל במרבית הזמן הנדרש לצורך ניהול ההליך ובירורו. ובהחלט טמון "קושי" בניהול המשפט, שעה שהתובע המייצג אינו נמצא בישראל ולמעשה כמעט ואינו יכול להשפיע על ניהול ההליך. "קושי" זה דומה במהותו לזה שבאיתור תובע מלכתחילה.

196. במילים אחרות, ישנו "קושי", ולמעשה אין כל אפשרות, לאתר תובע מייצג שלו עילת תביעה אישית, ושהתביעה לא רק תוגש מטעמו אלא הוא גם יימצא בישראל בתקופת בירורה וישתתף בניהולה.

197. לא רק זו, אלא שמשום שמדובר באזרחים זרים, ובפרט אזרחים זרים שמוצאם ממדינות מתפתחות שונות באפריקה ובדרום מזרח אסיה, קיים ספק אם תובע מייצג יוכל לקבל ויזת כניסה לישראל לאחר יציאתו ממנה, לצורך ניהול המשפט והשתתפות בדיוני בית המשפט.

198. בת"צ (ת"א) 2484-09-12 **הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' כהן** (נבו, 8.5.2013) (להלן: **עניין הצלחה השני**) דחה בית המשפט (כב' השופט ח' כבוב) בקשה למחוק את ה"ארגון" המייצג באותו מקרה, על אף שתוך כדי ההליך הצטרפו שני תובעים מייצגים נוספים שהיו אנשים מבין חברי הקבוצה, והתיר להמשיך ולנהל את התובענה הייצוגית באמצעות אותם תובעים וה"ארגון" יחדיו.

199. יש לציין, כי בהחלטה שניתנה בת"צ (י-ם) 9177-07 **ברון נ' "אגד" אגודה שיתופית לתחבורה בישראל ואח'** (נבו, 18.7.2010) (להלן: **עניין ברון**) בית המשפט קבע כי עמותת "בזכות - המרכז לזכויות אדם של אנשים עם מוגבלות" לא תהיה רשאית לשמש כתובעת מייצגת, מהטעם שהגשת הבקשה על ידה עם עוד שני תובעים, אנשים, מבין חברי הקבוצה הרלוונטית, מלמדת שלא מתקיים "קושי" כמשמעו בסעיף 4(א)(3). החלטה זו גם אוזכרה בהסכמה במסגרת ההחלטה **בעניין הצלחה השני**, הנזכרת לעיל. ואולם, מצב הדברים בענייננו, כמוסבר לעיל, שונה בתכלית מזה שנדון בעניין ברון ומחייב מסקנה שונה.

200. **בעניין ברון** הוגשה הבקשה על ידי עמותת "בזכות" יחד עם תובעים אזרחי ישראל ותושביה, שלא הייתה כל מניעה מבחינתם לשמש כתובעים מייצגים או כל מגבלה היכולה להקשות על תפקודם ככאלה. לעומת זאת, בענייננו, נוכח תקופת השהייה בישראל של חברי הקבוצה הרלוונטית, המוגבלת בזמן והקצרה (בוודאי במושגי ניהול תביעות בבתי המשפט), עלול להיווצר "קושי" בניהול התביעה לאורך זמן על ידי תובע שלו עילה אישית, אף אם במועד ההגשה התאפשר צירוף תובע כזה, ועל כן מבחינה מהותית ובהתאם לתכלית שאותה נועד לשרת סעיף 4(א)(3) לחוק תובענות ייצוגיות, יש לאשר לקו לעובד לשמש כתובע מייצג, לצד המבקש.

201. באי כוח המבקשים, הח"מ, הם עורכי דין בעלי ניסיון בניהול הליכי משפט, הן בתחום האזרחי-מסחרי, הן בתחום המנהלי, והן בתובענות ייצוגיות.

202. סיכומו של עניין זה, הן המבקשים, מר דיוב ועמותת קו לעובד, והן באי כוחם, ינהלו את התביעה, וייצגו את הקבוצה, בדרך הולמת, וכמובן גם בתום לב.

ד. סיכום

203. מכל שנטען לעיל עולה כי יש לאשר את התביעה בתיק זה כתובענה ייצוגית, ובכך לאפשר פיצוי נזקיהם הכספיים של כל אותם סטודנטים, בהווה ובעבר, שהמשיבות הונו, הטעו והפרו את התחייבותיהן כלפיהם. אישור התובענה הייצוגית יאפשר גם לחייב את המשיבות להשיב לסטודנטים את הכספים שהן התעשרו בהם על חשבונם תוך הפרת הדין.

204. הבקשה נתמכת בתצהירים הבאים:

- (1) תצהיר המבקש – מר עבדול עזיז דיופ.
- (2) תצהירו של מר Nidaye Lamine ;
- (3) תצהירו של מר Ousmane Mbodji ;
- (4) תצהירו של מר Mouhamed Diouf ;
- (5) תצהירו של מר Mouhamadou Paye ;
- (6) תצהירו של מר Stanislas Gane Faya ;
- (7) תצהירו של מר Diediou Lamine ;
- (8) תצהירו של מר Mohamadou Baba Diallo ;
- (9) תצהירו של מר Sidi Gassama ;
- (10) תצהירו של מר Waly Tine ;
- (11) תצהירו של מר מטר דיאן גאיי ;
- (12) תצהירו של מר דיאלו אלסאן ;
- (13) תצהירו של מר Achbert Gabriel Gomis ;
- (14) תצהירה של גבי דארו סמב (התצהיר הוחתם בתקופת החזקתה במשמורת ונכתב בכתב יד. תעתיק התצהיר מצורף אף הוא) ;
- (15) תצהירה של גבי נועה שאואר, רכזת עובדי חקלאות בקו לעובד ;
- (16) תצהירה של עו"ד חני בן ישראל (קו לעובד).
205. אשר על כן, בית המשפט הנכבד מתבקש להיעתר לבקשה ולהורות כמבוקש בראשה.

יונתן ברמן, עו"ד
ב"כ המבקשים

12 יולי, 2015